

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка**

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку»

здобувача(ки) Таліманчука Владислава Олександровича

Науковий(ва) керівник(ця): доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
Іринчина Інна Борисівна

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувачка кафедри: д-р екон.наук, професорка Циганкова Т.М.

(підпис)

Київ 2025 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові
051 Економіка**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант) освітньо-
професійної програми

Ярослава СТОЛЯРЧУК

(підпис)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Тетяна.ЦИГАНКОВА

(підпис)

_____ 2025 р.

_____ 2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувача вищої освіти Таліманчук Владислав Олександрович
(прізвище, ім'я, по батькові)

заочної форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "09" грудня 2024 р. №2033-ст.

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах вторинних джерел наукової і статистичної інформації, публікацій та наукових праць зарубіжних та українських науковців, законодавчих актів та норм, щорічних фінансових звітів міжнародних компаній, консалтингових компаній, звіти яких були опубліковані на офіційних Інтернет-ресурсах.

План кваліфікаційної бакаларської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВИХ БІРЖ У ГЛОБАЛЬНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ
(назва розділу)	
Розділ 2	АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДОВИХ БІРЖ У СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ
(назва розділу)	
Об'єкт дослідження:	Процес трансформації глобального фінансового ринку
Предмет дослідження:	Тенденції та динаміка розвитку фондових бірж
Мета кваліфікаційної бакаларської роботи:	Аналіз ролі фондових бірж у структурі глобального фінансового ринку, та обґрунтування напрямів їх функціонування та розвитку в умовах сучасних економічних викликів

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Розкрити особливості функціонування глобального фінансового ринку як середовища взаємодії фінансових інструментів, суб'єктів і біржових майданчиків. Дослідити економічну сутність, функції та роль фондових бірж у сучасній фінансовій системі. Обґрунтувати методологічні підходи до оцінювання ефективності функціонування фондових бірж.
У розділі 2	Проаналізувати сучасний стан і ключові тенденції розвитку фондових бірж у світогосподарській системі. Провести оцінку діяльності фондових бірж в Україні в контексті глобальних трансформацій фінансових ринків. Визначити пріоритетні напрями підвищення ефективності функціонування фондових бірж з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних викликів.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Іринчина І.Б._____
(Прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2025 р.

Завдання одержав здобувач

(підпис)

Таліманчук В.О._____
(Прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2025 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота має обсяг 54 сторінок і складається з двох розділів. Вона включає 4 таблиць, та 31 джерела, зазначених у списку використаних джерел.

Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку

Об'єктом дослідження є процеси трансформації глобального фінансового ринку

Предметом дослідження є тенденції та динаміка розвитку фондових бірж

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є аналіз ролі фондових бірж у структурі глобального фінансового ринку, та обґрунтування напрямів їх функціонування та розвитку в умовах сучасних економічних викликів.

Завданнями дослідження є:

- 1) Розкрити особливості функціонування глобального фінансового ринку як середовища взаємодії фінансових інструментів, суб'єктів і біржових майданчиків.
- 2) Дослідити економічну сутність, функції та роль фондових бірж у сучасній фінансовій системі.
- 3) Обґрунтувати методологічні підходи до оцінювання ефективності функціонування фондових бірж.
- 4) Проаналізувати сучасний стан і ключові тенденції розвитку фондових бірж у світогосподарській системі.
- 5) Провести оцінку діяльності фондових бірж в Україні в контексті глобальних трансформацій фінансових ринків.
- 6) Визначити пріоритетні напрями підвищення ефективності функціонування фондових бірж з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних викликів.

Для досягнення поставленої мети використовуються такі *методи дослідження*, як порівняльний аналіз, статистичний аналіз, методи прогнозування та експертне оцінювання. В результаті застосування цих методів були отримані дані щодо ефективності роботи українських фондових бірж, визначені основні перешкоди для розвитку цього сектору, а також запропоновані практичні рекомендації щодо їх удосконалення.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2025 р.

Рік захисту роботи 2025 р.

Ключові слова: фондовий ринок, фондова біржа, іноземні інвестиції, економічні фактори, політична стабільність, фінансові технології, інфраструктура.

В і д г у к

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Таліманчука Владислава Олександровича

на тему: «Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку»

1. Актуальність теми: Фондові біржі є ключовими інституціями глобального фінансового ринку що забезпечують потужну глобалізацію та ціноутворення У рамках певних ринків сировини та товарів, сприяють динаміці обігу грошової МАСН. Ефективний інноваційний розвиток національного фінансового сектору України набув би вищого рівня інтегрованості у Глобальні фінанси у разі оптимізації роботи національних фондових бірж. Отож, тематика обрана автором для дослідження цінна як з наукової так і з практичної сторони.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: автором детально систематизовано і проаналізовано ключові глобальні виклики та перспективи розвитку фондових бірж у структурі глобального фінансового ринку. Проаналізовано вплив сучасних інновацій на формат та технології функціонування фондових бірж.

3. Наявність самостійних розробок автора: обґрунтовані загрози передумови для оптимального функціонування фондових бірж з огляду на сучасні реалії та прогнози на майбутнє. Виявлені напрямки підвищення ефективності функціонування фондових бірж.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Детально опрацьована методологія аналітичної діяльності стосовно оцінки ефективності функціонування фондових бірж. Охарактеризовано стан та перспективи розвитку світової біржової торгівлі.

5. Наявність недоліків: у роботі брахує більш глибокого дослідження ефективної світової практики методів та інструментів впорядкування біржової

діяльності у межах національних фінансових ринків задля ефективного масштабування їх у Глобальний фінансовий ринок.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: бакалаврське дипломне дослідження виконано при дотриманні норм Вищої освіти та у відповідності з методичними рекомендаціями, що дозволяє рекомендувати роботу до захисту

Наукова керівниця:

5 червня 2025р. | доцентка кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу, к.е.н. _____ Іринчина І.Б.
(підпис)

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1</u>	6
<u>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВИХ БІРЖ У ГЛОБАЛЬНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ</u>	6
<u>1.1. Загальна характеристика специфіки глобального фінансового ринку</u>	6
<u>1.2. Сутність та економічна природа фондових бірж</u>	14
<u>1.3. Методичні підходи дослідження ефективності функціонування фондових бірж</u>	23
<u>РОЗДІЛ 2</u>	30
<u>АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДОВИХ БІРЖ У СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ</u>	30
<u>2.1. Стан та перспективи розвитку фондових бірж у Світовій господарській системі</u>	30
<u>2.2. Аналіз діяльності фондових бірж в Україні в умовах глобальних тенденцій</u>	35
<u>2.3. Напрямки підвищення ефективності функціонування фондових бірж в Україні</u>	43
<u>ВИСНОВОК</u>	49
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	52

ВСТУП

Фондові біржі є важливим елементом глобальної фінансової системи, оскільки вони забезпечують мобілізацію капіталу та надають платформу для обміну цінними паперами. З огляду на високий вплив глобальних економічних тенденцій та фінансових криз на діяльність фондових бірж, дослідження їх функціонування є актуальним для розуміння механізмів, які впливають на світові та національні економіки. В Україні, з огляду на постійні зміни в економічному середовищі, роль фондових бірж у розвитку фінансового ринку набуває особливого значення, оскільки вони можуть стати важливим інструментом залучення інвестицій та підтримки стабільності фінансової системи.

Розвиток фондових бірж, їх роль у фінансовому ринку, а також механізми ціноутворення та інвестиційного процесу активно досліджуються вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед основних праць, що висвітлюють ці питання, можна відзначити дослідження Іванова І.О. (2020), який аналізує розвиток фондових ринків в умовах глобалізації, а також роботи Шевченка А.В. (2018), що досліджують роль фондових бірж у залученні інвестицій в Україні. Попри значний обсяг досліджень, недостатньо уваги приділено аналізу сучасних методів оцінки ефективності функціонування фондових бірж на прикладі українського ринку. Тому визначення їх місця у глобальній фінансовій системі та оцінка впливу ключових факторів на діяльність є важливим напрямом для подальших наукових розробок.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є аналіз ролі фондових бірж у структурі глобального фінансового ринку, та обґрунтування напрямів їх функціонування та розвитку в умовах сучасних економічних викликів.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- 1) Розкрити особливості функціонування глобального фінансового ринку як середовища взаємодії фінансових інструментів, суб'єктів і біржових майданчиків.
- 2) Дослідити економічну сутність, функції та роль фондових бірж у сучасній фінансовій системі.

3) Обґрунтувати методологічні підходи до оцінювання ефективності функціонування фондових бірж.

4) Проаналізувати сучасний стан і ключові тенденції розвитку фондових бірж у світогосподарській системі.

5) Провести оцінку діяльності фондових бірж в Україні в контексті глобальних трансформацій фінансових ринків.

6) Визначити пріоритетні напрями підвищення ефективності функціонування фондових бірж з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних викликів.

Об'єктом дослідження є процеси трансформації глобального фінансового ринку

Предметом дослідження є тенденції та динаміка розвитку фондових бірж

У процесі дослідження будуть використані такі *методи*:

1. Аналіз документів і статистичних даних щодо діяльності фондових бірж.
2. Порівняльний аналіз міжнародного та українського досвіду функціонування фондових бірж.
3. Методи економіко-математичного моделювання для оцінки ефективності ринків.
4. Методи системного аналізу для визначення впливу глобальних економічних факторів на фондові ринки.

Теоретична значущість роботи полягає в розширенні наукових уявлень про роль фондових бірж у сучасній глобальній фінансовій системі та виявленні особливостей їх функціонування в Україні. Методична значущість полягає у розробці конкретних рекомендацій для поліпшення механізмів функціонування фондових ринків в Україні. Практична значущість полягає в можливості використання результатів роботи для розробки стратегії розвитку фондових бірж в умовах змінюваного економічного середовища.

Інформаційною базою дослідження стали роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, офіційні статистичні дані, фінансові звіти та інформація з офіційних джерел, а також матеріали міжнародних фінансових організацій.

Кваліфікаційна робота складається з введення, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота містить 53 сторінки, 4 таблиці. У списку використаних джерел – 31 позиція.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВИХ БІРЖ У ГЛОБАЛЬНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

1.1. Загальна характеристика специфіки глобального фінансового ринку

Глобальний фінансовий ринок є складною та інтегрованою системою, яка об'єднує фінансові інструменти, учасників та інституції з різних країн. Його основна роль полягає в забезпеченні ефективного розподілу капіталу по всьому світу, дозволяючи інвесторам отримувати доходи та допомагаючи підприємствам і урядам залучати фінансування для розвитку економічної діяльності. Глобальний фінансовий ринок охоплює різноманітні сегменти, такі як валютний ринок, ринок акцій, ринок облігацій, а також ринки деривативів і товарів. Кожен з цих сегментів має свою специфіку та інструменти, що дозволяють учасникам здійснювати операції на основі різних стратегій та оцінок ризиків.

Фінансовий ринок — це сукупність економічних відносин, що виникають між учасниками під час купівлі-продажу фінансових інструментів з метою ефективного перерозподілу фінансових ресурсів. Його функціонування забезпечує мобілізацію капіталу, трансформацію заощаджень в інвестиції, формування ринкової ціни на фінансові активи, а також управління ризиками.

Структурно фінансовий ринок поділяється на такі сегменти:

- 1) грошовий ринок,
- 2) ринок капіталу (включає фондовий та борговий),
- 3) валютний ринок,
- 4) ринок деривативів,
- 5) страховий та інвестиційний ринки.

Кожен із них виконує специфічну функцію у забезпеченні ліквідності та стабільності фінансової системи. Основними суб'єктами фінансового ринку є: інвестори (домогосподарства, компанії, інституційні інвестори); позичальники

(підприємства, уряди); фінансові посередники (банки, інвестиційні фонди, страхові компанії, брокери); регулятори (центральні банки, національні комісії з цінних паперів). Кожна з цих груп взаємодіє через широкий спектр інструментів, серед яких — акції, облігації, казначейські векселі, валютні деривативи, опціони, ф'ючерси, свопи, депозитні сертифікати та інші. Систематизація цих інструментів дозволяє ефективно реалізовувати різні фінансові стратегії, забезпечуючи ліквідність та стійкість глобального ринку.

Однією з важливих характеристик глобального фінансового ринку є його високий рівень інтеграції, що дозволяє капіталам вільно переміщуватися між країнами, а фінансовим інструментам — здійснювати операції на міжнародних платформах. Це сприяє більш ефективному використанню ресурсів, а також створює додаткові можливості для розвитку економік, які отримують доступ до іноземних інвестицій. [2, с. 484] Однак, висока інтеграція також несе в собі певні ризики, зокрема пов'язані з глобальними фінансовими кризами, які можуть швидко поширюватися через фінансові мережі.

Однією з ключових рис глобального фінансового ринку є широкий спектр фінансових інструментів, які використовуються інвесторами для досягнення різноманітних цілей, зокрема акції, облігації, валютні пари, ф'ючерсні контракти, опціони, інвестиційні фонди (mutual funds та ETF), деривативи, а також інструменти грошового ринку.

Зокрема, традиційні інструменти, такі як акції та облігації, продовжують залишатися основою для більшості інвестиційних портфелів, оскільки вони дозволяють отримувати доходи через дивіденди та проценти, а також мають певний рівень стабільності. Акції, як частка власності в компанії, забезпечують потенціал для капіталовкладень, що ростуть з часом, а облігації — це інструменти заборгованості, що дають стабільний дохід протягом визначеного періоду. Вони є важливими для диверсифікації портфелів, оскільки надають різні варіанти управління ризиками та доходами.

З розвитком фінансових технологій і глобалізацією фінансових ринків, складніші фінансові інструменти, зокрема деривативи, набули значного поширення

та популярності серед інвесторів по всьому світу. Деривативи, як фінансові контракти, чия вартість безпосередньо залежить від вартості інших активів, таких як акції, облігації, валюта або сировина, стали важливим інструментом як для хеджування ризиків, так і для спекуляцій на фінансових ринках. Інвестори активно використовують ці інструменти для захисту своїх портфелів від непередбачуваних коливань на ринках, таких як різкі зміни валютних курсів або цін на сировину. Хеджування за допомогою деривативів дозволяє зменшити потенційні збитки від таких змін, створюючи більш стабільні умови для інвестування. Водночас деривативи також відкривають великі можливості для спекулянтів, які шукають прибуток від короткострокових коливань ринкових цін. [7, с. 254] Завдяки своєму різноманіттю, деривативи можуть бути представлені у вигляді ф'ючерсних контрактів, опціонів або свопів, кожен з яких має свої особливості та можливості для інвесторів. Ф'ючерсні контракти, наприклад, дозволяють укласти угоди на купівлю або продаж активів у майбутньому за заздалегідь визначеною ціною, що дає можливість фіксувати ціни і уникати ризиків, пов'язаних з коливаннями на ринку. Опціони, у свою чергу, дають право, але не зобов'язують інвестора купити або продати актив за певною ціною в майбутньому, що створює додаткові можливості для маневрування в умовах невизначеності. Свопи дозволяють укласти угоди на обмін потоками грошових коштів між сторонами на основі різних фінансових умов, таких як процентні ставки або валютні курси. Це дозволяє інвесторам та компаніям керувати своїми фінансовими ризиками, зокрема зниженням витрат на позики або захистом від валютних ризиків. Використання таких деривативів дає інвесторам значну гнучкість і дозволяє їм адаптувати свої стратегії до змінюваних умов на фінансових ринках, одночасно знижуючи ризики та підвищуючи можливості для отримання прибутку.

Завдяки використанню таких фінансових інструментів, як деривативи, інвестори мають можливість гнучко реагувати на зміни в економічному середовищі, що дозволяє їм швидко адаптувати свої стратегії до змінюваних ринкових умов. Це відкриває широкі перспективи для зниження ризиків і максимізації прибутку, оскільки деривативи забезпечують можливість хеджування різноманітних

фінансових ризиків, таких як коливання валютних курсів, цін на сировину, зміни процентних ставок чи інші важливі економічні фактори. Для міжнародних корпорацій та інституційних інвесторів це є особливо важливим, оскільки дозволяє захищати свої бізнес-операції і капітали від небажаних впливів зовнішніх економічних змін. [1, с. 50-53] Наприклад, компанії, які ведуть міжнародний бізнес, можуть використовувати деривативи для захисту від ризиків, пов'язаних з коливаннями валютних курсів, що дозволяє зберегти стабільність фінансових результатів, навіть у випадку непередбачуваних змін на ринках. Водночас для спекулянтів ці інструменти є потужним механізмом отримання прибутку від короткострокових змін на фінансових ринках. Завдяки здатності прогнозувати і використовувати ці коливання, спекулянти можуть отримувати прибуток на основі мінімальних змін цін, тим самим збільшуючи свою рентабельність. Це, в свою чергу, дає можливість значно диверсифікувати інвестиційні портфелі, оптимізуючи ризики та доходи, а також дозволяє інвесторам ефективно реагувати на будь-які економічні виклики, підтримуючи збалансоване та вигідне інвестування в умовах глобальних змін. [10, с. 383] В результаті деривативи створюють широкий спектр можливостей для адаптації інвестиційних стратегій до сучасних економічних реалій і сприяють покращенню ефективності фінансових ринків, дозволяючи учасникам ринку досягати своїх фінансових цілей у різних умовах.

З огляду на глобальну інтеграцію фінансових ринків, фактори, що впливають на ці ринки, мають складну і багатогранну природу, оскільки будь-яка зміна в макроекономічній ситуації або в державній політиці може мати суттєвий вплив на глобальні фінансові потоки. Внутрішні чинники, такі як макроекономічні показники (рівень інфляції, темпи економічного зростання, рівень безробіття) можуть не тільки впливати на стабільність національних економік, а й викликати різкі коливання на фінансових ринках, оскільки інвестори, оцінюючи зміни в цих показниках, швидко коригують свої стратегії для максимізації прибутку або мінімізації ризиків. Наприклад, різке підвищення інфляції або зниження темпів економічного зростання може спричинити паніку на фондових майданчиках або валютних ринках, що в свою чергу відображається на вартості активів і курсах

валют. Центральні банки відіграють ключову роль у стабільності фінансових ринків через регулювання процентних ставок, оскільки зміни в процентних ставках безпосередньо впливають на вартість грошей та доступність кредитів. Зниження процентних ставок зазвичай стимулює інвестиції та витрати, тоді як їх підвищення може обмежити економічну активність, що впливає на загальну ліквідність ринку і потоки капіталу. [3, с. 54-57] Це безпосередньо відображається на котируваннях на фондових біржах і валютних ринках, оскільки інвестори зазвичай реагують на такі зміни, змінюючи свої інвестиційні стратегії. Крім того, фіскальна та податкова політика урядів має значний вплив на інвестиційний клімат. Зміни в податковому законодавстві, фінансова підтримка чи обмеження в різних секторах економіки можуть заохочувати чи стримувати інвестиції, тим самим визначаючи попит і пропозицію на ринках фінансових інструментів. Це також може створювати умови для зростання чи спаду на фондових біржах і валютних ринках, адже зміни у податковій політиці можуть зробити певні сектори економіки більш привабливими для інвесторів. Тому інтеграція цих внутрішніх чинників із глобальними економічними процесами визначає динаміку і стабільність фінансових ринків на світовому рівні.

Однак, поряд з внутрішніми факторами, глобальні фінансові ринки особливо чутливі до зовнішніх чинників, таких як міжнародні політичні ризики, економічні кризи, зміни в глобальній економічній ситуації, природні катастрофи або пандемії. Глобалізація та висока інтеграція фінансових ринків дозволяють економічним потрясінням швидко переходити з одного регіону в інший, адже фінансові ринки сьогодні є частинами єдиного глобального механізму. Наприклад, політична нестабільність в одній країні або зміни в політиці великих економічних потуг можуть призвести до різких коливань на валютних та фондових ринках по всьому світу. Оскільки великі фінансові інститути і корпорації мають міжнародні активи і зобов'язання, ці фактори впливають на загальний рівень довіри до ринків, що може спричинити відплив капіталу або зміни в попиті на різні активи. Крім того, глобальні економічні кризи, на зразок фінансової кризи 2008 року або пандемії COVID-19, виявили вразливість фінансових систем до зовнішніх потрясінь.

Внаслідок цього, навіть короткострокові зміни в міжнародній політичній ситуації чи в глобальних економічних тенденціях можуть мати катастрофічні наслідки для стабільності фінансових ринків, створюючи ризики для інвесторів і підприємств.

Економічні та політичні кризи є важливими факторами, які можуть значно знизити довіру до традиційних фінансових інструментів, таких як акції та облігації. В умовах кризових ситуацій інвестори часто втрачають впевненість у стабільності фінансових ринків і починають шукати альтернативні способи збереження капіталу, які є менш ризикованими або більш захищеними від можливих економічних потрясінь. [5] Це може включати інвестиції в золото, нерухомість, або навіть у криптовалюту, які, попри свою нестабільність, іноді сприймаються як засоби збереження вартості в умовах невизначеності. Така зміна в пріоритетах інвесторів може призвести до суттєвих змін у структурі глобальних фінансових потоків, зокрема до збільшення попиту на альтернативні інструменти і зниження попиту на традиційні фінансові продукти. Це, в свою чергу, може викликати підвищену волатильність на фінансових ринках, оскільки навіть незначні коливання в одному сегменті ринку можуть призвести до ланцюгових реакцій, які відображаються на інших фінансових платформах. Враховуючи, що сучасні фінансові ринки є взаємопов'язаними, зміни в одному з них, наприклад, через політичну нестабільність або економічну кризу в одній країні, можуть мати серйозний вплив на інші ринки по всьому світу. Тому для ефективного управління ризиками та прогнозування подальших змін важливо не лише моніторити внутрішні показники економік окремих країн, але й ретельно стежити за глобальними подіями, які можуть мати масштабний вплив на загальний тренд розвитку фінансових ринків. Такий підхід дозволяє інвесторам краще підготуватися до можливих змін і приймати більш обґрунтовані рішення щодо своїх інвестицій.

Ще однією характерною рисою глобального фінансового ринку є високий рівень конкуренції серед його учасників, що зумовлено постійним розвитком нових фінансових технологій та інновацій. Завдяки стрімкому прогресу в сфері інформаційних технологій і цифрових інструментів, фінансові ринки зазнали значних змін, зокрема через впровадження таких інновацій, як блокчейн та

криптовалюти. Блокчейн, як дистрибутивна технологія реєстрації транзакцій, дозволяє створювати нові види цифрових активів та спрощує процеси обміну інформацією, роблячи їх більш прозорими, швидкими та безпечними. Водночас криптовалюти, зокрема біткоїн, ефіри та інші альткоїни, набирають популярності як альтернатива традиційним валютам і інвестиційним інструментам, створюючи нові можливості для диверсифікації портфелів інвесторів. [6, с. 75-85] Проте ці нові технології також приносять із собою низку ризиків, адже їхня нестабільність, недостатня регуляція та волатильність можуть призвести до різких коливань на ринку, створюючи нові виклики як для інвесторів, так і для регуляторів фінансових ринків. В умовах високої конкуренції та постійного впровадження інновацій, учасники фінансового ринку повинні бути готовими адаптувати свої стратегії до швидко змінюваного середовища, що вимагає від них високої гнучкості та здатності прогнозувати нові тренди. Це, у свою чергу, призводить до зростання конкуренції між фінансовими інститутами, які намагаються запроваджувати новітні технології для залучення клієнтів та збереження конкурентних переваг на глобальному фінансовому ринку.

Оскільки фінансові ринки мають великий вплив на макроекономічні процеси, стабільність цих ринків є критично важливою для загального економічного розвитку країн та регіонів. Одним з ключових елементів функціонування глобального фінансового ринку є міжнародне регулювання, яке має на меті забезпечити баланс між свободою ринкових механізмів та необхідністю запобігання фінансовим кризам, що можуть вплинути на світову економіку. Це регулювання охоплює широкий спектр нормативно-правових актів, які гарантують не лише стабільність фінансових систем, але й захист інвесторів від потенційних ризиків, зокрема таких, як маніпуляції на ринку, зловживання монополією або відсутність прозорості. Для цього міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, активно працюють над створенням та впровадженням механізмів, які сприяють стабільності фінансових ринків і знижують системні ризики, які можуть привести до глобальних економічних потрясінь. МВФ, зокрема, надає країнам кредити на вигідних умовах для

стабілізації їхніх економік, забезпечує технічну допомогу в управлінні державними фінансами та підтримує реформи, що сприяють макроекономічній стабільності. Світовий банк займається фінансуванням проектів, які покращують інфраструктуру та інвестиційну привабливість країн, що також має важливе значення для розвитку фінансових ринків. Окрім цього, вони активно працюють над створенням міжнародних стандартів і правил для управління фінансовими ризиками, що дозволяє мінімізувати вплив негативних глобальних факторів і сприяти розвитку більш стійких економічних структур. [8, с. 88]

Таким чином, глобальний фінансовий ринок являє собою надзвичайно складну і динамічну систему, що об'єднує різноманітних учасників з усіх куточків світу і є взаємопов'язаним з безліччю внутрішніх та зовнішніх факторів. Цей ринок функціонує завдяки інтеграції численних фінансових інструментів, а також зв'язків між різними фінансовими ринками, що дає можливість ефективно розподіляти капітал і знижувати загрози фінансових ризиків. Завдяки високій рівню взаємодії між учасниками ринку та швидким транзакціям, інвестори можуть отримувати доступ до глобальних можливостей для капіталовкладень, а ринки — до необхідних ресурсів для розвитку. Однак, незважаючи на переваги цієї інтеграції, глобальні фінансові ринки стикаються з численними серйозними викликами, серед яких особливо актуальними є питання управління нестабільністю та забезпечення фінансової стабільності, особливо в умовах глобальних криз або кардинальних змін у світовій економічній ситуації. Серед таких викликів — зростання невизначеності, волатильність фінансових активів і глобальні економічні потрясіння, які можуть створювати значні ризики як для окремих учасників ринку, так і для економік цілих країн. Справжнім випробуванням для глобального фінансового ринку є також необхідність постійної адаптації до швидких змін, що виникають через технологічні інновації, нові геополітичні ситуації або зміни в політиці центральних банків. Тому важливою складовою ефективного функціонування є наявність регулювання, яке дозволяє зберігати баланс між економічними інтересами учасників і забезпеченням стабільності на світових фінансових ринках.

1.2. Сутність та економічна природа фондових бірж

Фондові біржі є важливими елементами глобальної фінансової системи, виконуючи роль організаторів торгівлі цінними паперами, таких як акції, облігації та інші фінансові інструменти. Вони служать майданчиком, де зустрічаються покупці і продавці для здійснення угод. Фондові біржі виконують кілька основних функцій, серед яких найбільш важливими є: формування ціни на фінансові інструменти, забезпечення ліквідності, а також надання можливості інвесторам для здійснення покупок і продажу активів.

Основною метою фондових бірж є забезпечення ефективного і прозорого механізму розподілу капіталу серед різних секторів економіки, що, в свою чергу, сприяє сталому розвитку економіки в цілому. Біржі створюють платформу для компаній, які прагнуть залучити фінансування для розширення та розвитку бізнесу, через випуск акцій або облігацій, а також інші фінансові інструменти. Це дозволяє підприємствам залучати кошти від інвесторів, які, в свою чергу, отримують доступ до різноманітних фінансових інструментів і можливість отримання прибутку від змін вартості цих активів на ринку. Одночасно фондові біржі виконують важливу роль у створенні довіри між учасниками ринку, забезпечуючи наявність чітких правил торгівлі і контролюючи дотримання стандартів і норм. [4, с. 582] Це включає в себе як нагляд за операціями, так і забезпечення захисту прав інвесторів через регулюючі органи, які відповідають за моніторинг ринкової діяльності та контроль за маніпуляціями на ринку. Регулювання фондових ринків є критично важливим для запобігання фінансовим шахрайствам, забезпечення справедливості торгів і підтримки стабільності фінансової системи. Відтак, фондові біржі не лише сприяють зростанню компаній і залученню капіталу, але й забезпечують необхідний рівень захисту для інвесторів, що підвищує загальну привабливість ринку для потенційних учасників. Це дозволяє створювати сприятливе середовище для розвитку інвестиційної діяльності, що, в свою чергу, допомагає економікам

країн залучати додаткові фінансові ресурси для інновацій та розвитку нових технологій. [11, с. 240]

Економічна природа фондових бірж полягає в їхній ролі як посередників на ринку цінних паперів, що забезпечують платформу для ефективного формування цін на активи через механізм взаємодії попиту та пропозиції. Вони створюють середовище, в якому інвестори, компанії, банки та інші учасники ринку можуть здійснювати операції з купівлі-продажу активів, що дозволяє визначити реальну ринкову вартість кожного з них. Процес торгівлі на фондових біржах відбувається через аукціони або електронні торгові системи, де ціна активу визначається в залежності від того, скільки учасники ринку готові заплатити за певний актив, що, в свою чергу, відповідає рівню попиту та пропозиції на ринку в конкретний момент часу. Це дає змогу не лише формувати справедливую ринкову ціну, а й здійснювати інвестиційні рішення на основі об'єктивних даних, а також скорочує ризики завдяки конкуренції серед учасників. Крім того, фондові біржі сприяють забезпеченню прозорості процесу ціноутворення, що є важливим фактором для залучення інвесторів та підтримки довіри до ринку. Кожен інвестор може спостерігати за динамікою цін на активи, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих рішень щодо купівлі чи продажу. [10, с. 383] Прозорість і відкритість ціноутворення також знижують ризики маніпуляцій і зловживань, що підвищує стабільність ринку і створює умови для його сталого розвитку. Тому фондові біржі виконують важливу роль не лише в економічному зростанні, а й у забезпеченні фінансової стабільності країни.

Крім того, фондові біржі є важливими для стабільності економіки, оскільки дозволяють підприємствам залучати капітал для розвитку, а інвесторам — диверсифікувати свої активи, що дозволяє знижувати ризики та збільшувати можливості для отримання прибутку. Вони також є важливими індикаторами економічної ситуації, оскільки зміни на фондових ринках часто відображають тенденції в економіці, такі як зростання чи спаду в різних секторах.

Існує кілька типів фондових бірж, які варіюються в залежності від регіону та специфіки роботи, що дозволяє їм задовольняти потреби різних учасників ринку.

Найвідомішими серед них є Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE), Лондонська фондова біржа (LSE) та Токійська фондова біржа (TSE), кожна з яких має свої характерні особливості в організації торгівлі та вимогах до учасників. Наприклад, Нью-Йоркська фондова біржа є однією з найбільших і найвідоміших у світі, відома своєю довгою історією та традиціями, а також наявністю фізичних торгових майданчиків. Лондонська фондова біржа, зі своєю розвиненою міжнародною присутністю, є важливим центром для торгівлі облігаціями та іншими фінансовими інструментами, тоді як Токійська фондова біржа займає ключову роль на азійському фінансовому ринку. Незважаючи на ці відмінності, основні принципи функціонування фондових бірж, такі як забезпечення прозорості торгів, формування цін на основі попиту та пропозиції, а також регулювання ринку для запобігання маніпуляціям, залишаються однаковими.

З розвитком технологій та інтернету, зокрема з початку 21 століття, з'явилися електронні фондові біржі, такі як NASDAQ, що значно змінили механізм торгівлі та зробили ринок більш доступним для інвесторів по всьому світу. Електронні біржі дозволяють здійснювати торгівлю без фізичної присутності на торгових майданчиках, що робить процес більш швидким та зручним. Це також дозволило зменшити бар'єри для входу нових учасників, включаючи індивідуальних інвесторів, і дозволило знизити витрати на операції. [7, с. 254] Водночас, електронні платформи забезпечують високу швидкість виконання угод, що має важливе значення для спекулянтів та трейдерів, які працюють на короткострокових коливаннях ринку. Таким чином, еволюція фондових бірж від традиційних до електронних торгових майданчиків сприяла розвитку фінансових ринків, зробивши їх більш доступними та ефективними.

Таблиця 1.1 - Приклади найбільших фондових бірж світу

Назва біржі	Місцезнаходження	Основні особливості	Основні індекси
Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE)	Нью-Йорк, США	Одна з найбільших бірж світу за капіталізацією, працює з акціями та облігаціями	Dow Jones Industrial Average, S&P 500
Лондонська фондова біржа (LSE)	Лондон, Велика Британія	Історична біржа, важлива для європейського фінансового ринку	FTSE 100, FTSE 250
Токійська фондова біржа (TSE)	Токіо, Японія	Один із найбільших ринків в Азії, орієнтований на азіатські компанії	Nikkei 225
NASDAQ	Нью-Йорк, США	Електронна біржа, яка спеціалізується на технологічних компаніях	NASDAQ Composite, NASDAQ-100
Шанхайська фондова біржа (SSE)	Шанхай, Китай	Важливий майданчик для торгівлі китайськими акціями	SSE Composite Index

Джерело: розроблено автором на основі [28, с. 538]

Таблиця 1.2 надає детальну інформацію про найбільші фондові біржі світу, які є ключовими учасниками глобального фінансового ринку. Найбільша з цих бірж, Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE), розташована в США і є однією з найбільших бірж за капіталізацією. Вона зосереджена на акціях та облігаціях, а також є головною платформою для торгівлі цінними паперами міжнародних компаній. Індекси, такі як Dow Jones Industrial Average та S&P 500, використовуються для відображення загального стану економіки США та світових ринків. Лондонська фондова біржа (LSE), одна з найстаріших у світі, має стратегічне значення для європейських фінансів і є основним майданчиком для торгівлі європейськими компаніями. Індекси FTSE 100 та FTSE 250 вказують на динаміку найбільших компаній Великої Британії, включаючи провідні корпорації, що мають великий вплив на світову економіку. [9, с. 150-153]

Токійська фондова біржа (TSE), розташована в Японії, є важливим ринком для азіатських компаній і займає провідне місце в Азії. Індекс Nikkei 225 є основним показником японської економіки та відображає зміни на фондовому ринку Японії. NASDAQ, ще одна американська біржа, відома своєю спеціалізацією на технологічних компаніях. Це електронна біржа, яка використовує передові

технології для проведення операцій і є важливим індикатором для сектору високих технологій і інновацій. Індeksi, такі як NASDAQ Composite та NASDAQ-100, використовуються для відображення змін в акціях найбільших технологічних компаній, що значною мірою визначають тенденції на глобальних ринках. Шанхайська фондова біржа (SSE), розташована в Китаї, є важливою платформою для торгівлі китайськими акціями, а індекс SSE Composite Index надає загальну картину розвитку китайського ринку акцій. Всі ці біржі виконують різні функції, однак кожна з них є невід'ємною частиною глобальної економічної інфраструктури, що забезпечує ліквідність, стабільність і прозорість для міжнародних інвесторів.

Фондові біржі виконують кілька ключових функцій, що визначають їх важливість для глобальної економічної системи, і одна з основних функцій полягає в формуванні цін на фінансові інструменти. Ринкова ціна активів визначається на основі взаємодії попиту та пропозиції, що дозволяє інвесторам оцінювати вартість активів і приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій. Цей процес є результатом численних операцій купівлі-продажу, що відбуваються на біржі, де ціна формується не тільки через пряме співвідношення попиту та пропозиції, але й під впливом економічних та політичних факторів, новин, змін у фінансових показниках компаній, а також глобальних економічних тенденцій. [5] Зокрема, завдяки цій взаємодії, фондові біржі дозволяють встановлювати прозорі та справедливі ціни на фінансові інструменти, що є важливим елементом для забезпечення ліквідності та ефективності ринку. Ринкова ціна, яка формується через механізм торгів на біржі, відображає реальний стан економіки та актуальні тенденції на ринку, що надає учасникам ринку необхідну інформацію для прийняття рішень. Цей процес також забезпечує важливий рівень довіри до ринку з боку інвесторів, оскільки прозорість і справедливість у встановленні цін знижують рівень маніпуляцій і спекуляцій, що може призвести до більш стабільного і збалансованого розвитку фінансової системи.

Фондові біржі виконують кілька ключових функцій, що визначають їх важливість для глобальної економічної системи, і одна з основних функцій полягає в формуванні цін на фінансові інструменти. Ринкова ціна активів визначається на

основі взаємодії попиту та пропозиції, що дозволяє інвесторам оцінювати вартість активів і приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій. Цей процес є результатом численних операцій купівлі-продажу, що відбуваються на біржі, де ціна формується не тільки через пряме співвідношення попиту та пропозиції, але й під впливом економічних та політичних факторів, новин, змін у фінансових показниках компаній, а також глобальних економічних тенденцій. Таким чином, фондові біржі стають майданчиком для взаємодії безлічі економічних агентів, що дозволяє адекватно відображати реальний стан економіки та фінансових ринків. Крім того, завдяки цій взаємодії, біржі забезпечують не лише формування справедливих і прозорих цін, а й ефективне ціноутворення, що є важливим елементом для забезпечення ліквідності ринку. [8, с. 88] Всі ці фактори сприяють стабільному функціонуванню ринку та дозволяють інвесторам отримувати точну і своєчасну інформацію для прийняття фінансових рішень.

Ринкова ціна, яка формується через механізм торгів на біржі, відображає реальний стан економіки та актуальні тенденції на ринку, що надає учасникам ринку необхідну інформацію для прийняття рішень. Цей процес має критичне значення для зниження рівня невизначеності та сприяє ефективному розподілу ресурсів в економіці. Водночас, правильне ціноутворення дозволяє не тільки уникати спекуляцій, а й знижує ризики для інвесторів. Оскільки ціноутворення відбувається в умовах відкритого і прозорого ринку, воно допомагає встановити справедливу вартість фінансових інструментів, що зменшує можливості для маніпуляцій та шахрайства. Таким чином, функція формування ринкових цін є ключовою для стабільного розвитку фондових бірж, оскільки вона дозволяє створити рівні умови для всіх учасників ринку, що, в свою чергу, сприяє зростанню довіри до фінансової системи та розвитку глобальної економіки.

Залучення капіталу є ще однією критично важливою функцією фондових бірж. Вони дають змогу компаніям і урядам залучати фінансування через випуск нових акцій або облігацій. Це важлива частина економічного розвитку, оскільки біржі забезпечують компаніям доступ до великої кількості інвесторів, що дозволяє їм збирати необхідні ресурси для розширення діяльності або реалізації нових

проектів. [23, с. 229-237] Таким чином, фондові біржі допомагають мобілізувати заощадження для інвестицій у реальний сектор економіки, що сприяє економічному зростанню та розвитку.

Захист інвесторів є однією з найважливіших функцій фондових бірж, оскільки забезпечує стабільність та довіру до фінансових ринків. Регулювання біржової діяльності здійснюється через суворий нагляд за всіма транзакціями, що відбуваються на біржі, а також через контроль за дотриманням стандартів та вимог, встановлених законодавством і самими біржами. Цей нагляд дозволяє мінімізувати ризики шахрайства, маніпуляцій і порушень, таких як інсайдерська торгівля, фальсифікація інформації чи маніпулювання цінами. Забезпечення такої прозорості та чесності на біржі створює безпечне середовище для інвесторів, де вони можуть бути впевнені, що їхні фінансові операції здійснюються за справедливими та зрозумілими правилами. [12, с. 93-101] Це, в свою чергу, сприяє збереженню довіри до ринку з боку учасників, що є основою для його нормального функціонування та розвитку. Крім того, регулювання операцій допомагає гарантувати стабільність фінансових потоків, оскільки кожен інвестор має можливість отримати всю необхідну інформацію про фінансові інструменти та ринкові умови. Таке середовище дозволяє інвесторам ухвалювати обґрунтовані рішення та активно брати участь у торгах без страху перед непередбачуваними чи несправедливими діями з боку інших учасників ринку.

Таким чином, фондові біржі є важливими та незамінними елементами сучасної економічної системи, оскільки вони виконують ключову роль у формуванні фінансового середовища, яке є необхідним для стабільного функціонування ринків капіталу. Вони не лише забезпечують ефективний механізм для мобілізації капіталу, але й відіграють критичну роль у визначенні реальної вартості активів. Основною функцією бірж є формування ринкових цін через механізм попиту та пропозиції, що дозволяє створювати умови для рівноваги на ринку. Цей процес є важливим для забезпечення ефективного розподілу ресурсів в економіці, оскільки він дозволяє активам бути оціненими на основі реальних економічних показників, що робить ціни справедливими і відображає стан ринку. У

свою чергу, це дає змогу інвесторам оцінювати активи, аналізувати поточні економічні умови та приймати обґрунтовані та розважливі рішення щодо інвестицій, що позитивно впливає на розвиток економічних процесів у глобальному масштабі. [5] Крім того, відсутність маніпуляцій з цінами та забезпечення прозорості цінових процесів допомагають зміцнити довіру до фондових бірж, що є необхідним для стабільності та здорового функціонування фінансової системи. Адже без довіри до ринку і без чіткого розуміння того, що ціни відображають реальні економічні умови, інвестори не зможуть приймати грамотні рішення, що в кінцевому підсумку може призвести до дестабілізації ринку. Тому фондові біржі не лише забезпечують необхідний рівень прозорості та справедливості, але й сприяють розвитку економіки, оскільки вони служать містком між капіталом та економічними можливостями, що дозволяє реалізовувати потенціал ринку для інновацій, розвитку підприємств та зростання національних економік.

Важливою функцією фондових бірж є забезпечення ліквідності ринку, що дозволяє учасникам здійснювати операції купівлі-продажу активів швидко та без значних втрат на зміну ціни. Ліквідність на біржі забезпечується через високу кількість операцій, що здійснюються щодня, та широкий спектр інструментів, доступних для інвесторів. [15, с. 216-222] Це дає змогу інвесторам уникати ризиків, пов'язаних з тривалим утриманням активів або їх продажем в умовах недостатньої ліквідності. Крім того, ліквідність дозволяє підтримувати баланс між попитом і пропозицією, що є запорукою стабільності ринку та зменшує потенційні коливання цін на активи. Без ліквідності ринок був би занадто волатильним і менш передбачуваним, що могло б призвести до серйозних економічних потрясінь.

Окрім забезпечення ліквідності та формування цін, фондові біржі є важливими майданчиками для залучення капіталу. Через випуск акцій та облігацій компанії можуть залучати необхідні фінансові ресурси для розвитку своїх проєктів, що сприяє економічному зростанню та розвитку нових технологій. Це важливо для підтримки інноваційного процесу та зростання виробничих потужностей, що є основою для економічного розвитку як на національному, так і на глобальному рівні. Компанії, які розміщують свої цінні папери на біржах, мають доступ до

широкого кола інвесторів, що дозволяє їм не тільки збільшувати капітал, але й зміцнювати свою репутацію на ринку. Таким чином, фондові біржі не тільки забезпечують ліквідність і справедливе ціноутворення, але й є критично важливими для розвитку бізнесу та економічної стабільності на глобальному рівні.

Крім того, захист прав інвесторів є не менш важливою функцією фондових бірж, оскільки він безпосередньо впливає на довіру до ринку і сприяє розвитку інвестиційної діяльності. Ринки, де інвестори почуваються захищеними, мають набагато більше шансів на стабільний розвиток і залучення капіталу, оскільки прозорість та дотримання стандартів справедливості дозволяють уникнути маніпуляцій, зловживань і шахрайських схем. Завдяки чітким правилам і високим стандартам регулювання фондові біржі забезпечують нагляд за всіма операціями, що здійснюються на ринку, що допомагає створити стабільне середовище для інвесторів. Наприклад, механізми контролю і аудиту, а також встановлені правила щодо публікації фінансової звітності та інших важливих аспектів, дозволяють мінімізувати ризики, пов'язані з приховуванням важливої інформації або маніпуляціями на ринку. [18, с. 89-95] Це, в свою чергу, створює умови для більш здорового конкурентного середовища та підвищує загальну привабливість ринку для інвесторів з усього світу. Таким чином, захист прав інвесторів не тільки забезпечує стабільність фінансового ринку, але й стає важливим чинником, що дозволяє залучати більше капіталу для розвитку економіки.

Таке середовище дозволяє інвесторам відчувати впевненість у тому, що їхні кошти перебувають під захистом, а ринок працює згідно з чітко визначеними правилами, що забезпечують прозорість та справедливість. Це важливо не лише для забезпечення довіри до ринку, а й для розвитку економіки в цілому. Коли інвестори відчують, що їхні права захищені, вони більш готові до довгострокових інвестицій, що сприяє зростанню фінансових потоків та збільшенню капіталовкладень. Це також дозволяє зміцнити стабільність фінансових ринків, оскільки менш ймовірно, що інвестори почнуть виводити свої кошти в разі виникнення економічних труднощів або зовнішніх шоків. Зрештою, фондові біржі не лише виконують функцію стабілізаторів фінансових потоків, але й стимулюють

економічний розвиток, підтримуючи глобальну економічну стабільність. Це має велике значення для забезпечення сталого розвитку сучасних економік і глобального фінансового ринку, оскільки без стабільності та довіри до ринків неможливий розвиток більшості секторів економіки, що залежить від ефективного функціонування капіталовкладень і інвестицій.

1.3. Методичні підходи дослідження ефективності функціонування фондових бірж

Методичні підходи до дослідження ефективності функціонування фондових бірж є критично важливими для оцінки того, наскільки добре фондові ринки виконують свої основні функції в сучасній економічній системі. Оцінка ефективності фондових бірж включає в себе аналіз їх здатності забезпечувати ліквідність, формувати справедливі ціни, залучати капітал та захищати права інвесторів. Для цього використовуються різноманітні методи, серед яких особливу увагу заслуговує комплексний підхід, що поєднує різні інструменти та критерії. Одним з ключових аспектів є аналіз ліквідності ринку, адже саме ліквідність дозволяє інвесторам швидко та без великих витрат купувати чи продавати активи. Для оцінки ліквідності використовуються показники обсягів торгів, спредів (різниця між купівельними та продажними цінами), а також глибина ринку, що вказує на кількість замовлень на різних рівнях цін. Іншим важливим аспектом є оцінка стабільності цін, яка дозволяє визначити, наскільки біржа здатна відображати реальні економічні умови та адаптуватися до змін на ринку. Це включає в себе аналіз цінових індексів, таких як Dow Jones Industrial Average або NASDAQ Composite, що дозволяє спостерігати за трендами та волатильністю на ринку. [20, с. 214-216]

Ще одним важливим підходом є оцінка рівня інновацій та технологічного розвитку біржі. У сучасних умовах технології, такі як алгоритмічна торгівля, блокчейн та автоматизовані системи, відіграють значну роль у підвищенні

ефективності бірж. Це дозволяє не тільки знижувати витрати на проведення угод, але й забезпечує більш прозорі та швидкі процеси торгівлі. Біржі, що активно впроваджують новітні технології, зокрема у сфері безпеки та автоматизації, можуть значно підвищити довіру до себе серед інвесторів, що в свою чергу сприяє їх стабільному розвитку. Крім того, важливим є аналіз рівня регулювання та захисту прав інвесторів. Фондові біржі повинні забезпечувати належне регулювання операцій, контролювати дотримання стандартів і зменшувати ризики шахрайства та маніпуляцій. Це важливо не тільки для збереження стабільності фінансових потоків, але й для підтримки високого рівня довіри до фінансових ринків. Врахування всіх цих факторів дозволяє отримати всебічну картину ефективності фондових бірж і сприяє їх сталому розвитку в умовах змінного глобального ринку.

Перший підхід до аналізу ефективності функціонування фондових бірж полягає в оцінці ліквідності ринку, яка є одним з основних і найважливіших показників роботи біржі. Ліквідність ринку визначається здатністю біржі забезпечувати безперешкодне укладання угод з мінімальними коливаннями цін, що є ключовим аспектом для стабільного функціонування фінансового ринку. Високий рівень ліквідності дозволяє інвесторам легко входити та виходити з позицій, що знижує ризики для учасників ринку, а також забезпечує більш точне ціноутворення, оскільки великі обсяги торгів зменшують можливість маніпуляцій з цінами. Для оцінки ліквідності використовуються різні показники, серед яких основними є обсяг торгів, швидкість виконання ордерів, а також спред — різниця між ціною купівлі та ціною продажу. [13, с. 77] Чим менший спред, тим ліквідніший ринок, оскільки це означає, що учасники можуть здійснювати операції за ціною, близькою до ринкової, з мінімальними витратами. Для прикладу, на Нью-Йоркській фондовій біржі (NYSE) середньоденний обсяг торгів у 2020 році склав близько \$250 мільярдів, що вказує на високий рівень ліквідності цієї біржі та її здатність забезпечити ефективну взаємодію між покупцями та продавцями. Така ліквідність дає змогу інвесторам швидко реагувати на зміни на ринку, коригуючи свої стратегії та зменшуючи можливі фінансові втрати, що робить NYSE одним із найбільш привабливих ринків для глобальних інвесторів.

Другий підхід — це оцінка стабільності цін та ефективності ціноутворення на фондових біржах, що є важливим аспектом для визначення їх здатності відображати реальні економічні умови і правильно реагувати на зміни на ринку. Цей підхід дозволяє з'ясувати, наскільки фондова біржа ефективно виконує свою функцію формування цін на фінансові інструменти, адже зміни в цінах можуть сигналізувати про різні економічні процеси, такі як інфляція, зміни в попиті або пропозиції, а також загальний стан економіки. Одним із інструментів для оцінки ефективності ціноутворення є цінові індекси, які показують середнє значення цін на акції найбільших компаній на біржі, наприклад, Dow Jones Industrial Average або NASDAQ Composite. [22, с. 156-158] Ці індекси дозволяють оцінити не тільки динаміку цін, а й їх стабільність. Наприклад, якщо Dow Jones зростає або падає на 5% протягом одного дня, це може свідчити про високу волатильність, що вказує на підвищену непередбачуваність ринку, що у свою чергу може негативно впливати на ефективність ціноутворення і викликати труднощі для інвесторів. Проте якщо фондова біржа здатна швидко адаптуватися до таких коливань і зберігати точність ціноутворення навіть в умовах економічної нестабільності, це є показником високої ефективності її роботи. Таким чином, аналіз стабільності цін на біржі є важливим інструментом для оцінки не тільки її здатності коректно відображати економічну ситуацію, але й для визначення рівня ризику, з яким стикаються інвестори при здійсненні угод.

Третій підхід — це аналіз рівня конкуренції та інновацій, який є важливим фактором для оцінки ефективності фондової біржі. Зі швидким розвитком технологій, впровадження нових інструментів і інноваційних рішень стає ключовим елементом для підвищення конкурентоспроможності бірж. Біржі, що активно впроваджують нові технології, такі як блокчейн, автоматизовані торгові системи, високочастотну торгівлю та алгоритмічну торгівлю, мають значні переваги, адже це дозволяє здійснювати більш швидкі та прозорі процеси торгівлі, а також знижувати витрати для учасників ринку. Впровадження алгоритмічної торгівлі на таких біржах, як NASDAQ, стало важливим кроком у трансформації фінансових ринків, оскільки це дозволило значно збільшити швидкість виконання

ордерів, що, у свою чергу, зменшило витрати інвесторів на спреді та підвищило ліквідність ринку. За даними на 2021 рік, більше 70% від загального обсягу торгів на NASDAQ складають угоди, виконані через алгоритмічну торгівлю, що свідчить про її вплив на ринок. Інновації також можуть бути спрямовані на зниження технологічних бар'єрів для нових учасників, полегшення доступу до ринку для дрібних інвесторів і підвищення доступності фінансових інструментів, що, в свою чергу, сприяє збільшенню конкуренції на ринку. [21, с. 88-121] У цьому контексті важливо зазначити, що фондові біржі, які впроваджують новітні технології та інноваційні підходи, зберігають свою привабливість для учасників ринку, одночасно створюючи умови для динамічного розвитку ринку і збільшення інвестиційної активності.

Четвертий підхід до оцінки ефективності функціонування фондових бірж стосується важливого аспекту, а саме — рівня регулювання та захисту прав інвесторів. Система регулювання фондової біржі має бути побудована таким чином, щоб забезпечити високий рівень прозорості всіх операцій, що здійснюються на біржі, а також відповідність міжнародним стандартам та вимогам. Прозорість означає, що всі учасники ринку повинні мати рівний доступ до інформації про фінансові інструменти та ринкові умови. Це забезпечує не тільки справедливу конкуренцію між учасниками ринку, але й дозволяє інвесторам ухвалювати обґрунтовані рішення щодо купівлі чи продажу активів. Важливо, щоб фондові біржі дотримувались міжнародних стандартів, таких як Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) або правила IOSCO, що регулюють діяльність на ринках капіталу. Такі стандарти є основою для підтримки глобальної довіри до фінансових ринків. [15, с. 216-222]

Крім того, система регулювання фондових бірж повинна включати в себе ефективні механізми для захисту інвесторів від можливих маніпуляцій на ринку, оскільки маніпуляції з цінами є однією з найбільших загроз для стабільності фінансової системи. Маніпуляції з цінами відбуваються, коли окремі учасники ринку штучно впливають на ціни активів, маніпулюючи попитом і пропозицією, з метою отримання неправомірної вигоди. Це може включати в себе такі практики,

як "пампінг" та "дампінг" цін, фальшиві угоди або використання інсайдерської інформації. Для протидії таким загрозам на фондових біржах застосовуються суворі правила і механізми контролю, включаючи автоматизовані системи моніторингу, які дозволяють виявляти аномальні торгові операції, що можуть свідчити про маніпуляції, і швидко реагувати на них. Наприклад, у разі виявлення ненормальних коливань у торгах або високої концентрації угод, що виглядають підозрілими, система автоматично сигналізує про можливі порушення, що дозволяє операторам біржі оперативно перевіряти і блокувати подібні транзакції. Також важливим інструментом протидії маніпуляціям є застосування покарань для порушників, які можуть включати штрафи, тимчасову заборону на торгівлю або навіть позбавлення права брати участь у торгах на біржі. Такі санкції є необхідними для забезпечення довіри до фінансового ринку та збереження його стабільності, оскільки вони діють як стримуючий фактор для потенційних порушників. [17, с. 442] Наприклад, на Нью-Йоркській фондовій біржі (NYSE) активно застосовуються сучасні методи виявлення торгових маніпуляцій, які не тільки дозволяють вчасно реагувати на порушення, але й формують високі стандарти добросовісної торгівлі. Завдяки таким заходам, фондові біржі можуть зберігати прозорість і добросовісність на ринку, що, в свою чергу, зміцнює довіру інвесторів і забезпечує більш стабільний розвиток ринкових процесів.

Також значну увагу в сучасному регулюванні фондових бірж приділяють захисту прав інвесторів від шахрайських схем, таких як псевдозапуски акцій, фальшиві компанії або маніпуляції з фінансовими звітами. Це важливий аспект, оскільки шахрайство може завдати серйозної шкоди довірі до ринку і негативно вплинути на загальний розвиток фінансової системи. Для боротьби з такими схемами на фондових біржах створені спеціалізовані наглядові органи, які мають право перевіряти діяльність компаній, їхню звітність, а також операції, що здійснюються на ринку, щоб гарантувати відповідність усім нормативним вимогам щодо прозорості і чесності. Одним із прикладів є органи, що функціонують на базі Securities and Exchange Commission (SEC) у США. Цей наглядовий орган здійснює контроль за фінансовою звітністю компаній, перевіряє достовірність їхніх

фінансових документів та забезпечує виконання законодавчих вимог на фондовому ринку. SEC активно працює над запобіганням маніпуляцій з акціями, виявляючи і припиняючи нелегальні практики, які можуть підірвати стабільність ринку. Зокрема, орган регулює діяльність інвесторів, брокерів, консультантів і компаній, змушуючи їх дотримуватися чітких стандартів, що підвищує рівень довіри до ринку та гарантує захист прав інвесторів. Цей підхід дозволяє створити здорове середовище для розвитку бізнесу і зменшити ризики для всіх учасників ринку, забезпечуючи надійність і стійкість фінансових ринків.

За даними Міжнародної організації цінних паперів (IOSCO), близько 20% фондових бірж у світі вже впровадили сучасні системи для боротьби з маніпуляціями та шахрайством, що є важливим кроком для збереження довіри інвесторів до фінансових ринків. Такі системи включають у себе використання передових технологій для моніторингу торгових операцій, аналізу великих обсягів даних у реальному часі та виявлення підозрілих або маніпулятивних транзакцій, що дозволяє своєчасно виявляти і припиняти будь-які порушення. [12, с. 93-101] Впровадження таких механізмів не лише забезпечує законність на фондових ринках, але й допомагає підтримувати стабільність фінансових потоків у глобальному масштабі, забезпечуючи захист інтересів як інвесторів, так і компаній, що торгують на біржах. Це сприяє зростанню загальної довіри до ринків, знижуючи рівень фінансових ризиків і створюючи сприятливі умови для розвитку економік країн. Зі зростанням обсягів торгів та збільшенням кількості нових учасників на ринку, регулювання фінансових ринків буде продовжувати розвиватися і удосконалюватися, зокрема за рахунок адаптації до новітніх технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн. Це дозволить ще більше підвищити прозорість і ефективність ринку, а також забезпечити більш високий рівень захисту інвесторів від потенційних загроз, що можуть виникнути на фоні постійно змінюваного економічного середовища. В результаті, таке регулювання сприятиме створенню здорової, прозорої та стабільної інвестиційної середовища, яке дозволяє всім учасникам ринку взаємодіяти у більш безпечний і контрольований спосіб.

Таким чином, методичні підходи до дослідження ефективності функціонування фондових бірж охоплюють широкий спектр важливих аспектів, які дозволяють всебічно оцінити їх роль та вплив на фінансові ринки. Першим важливим елементом є аналіз ліквідності ринку, який дозволяє визначити здатність біржі швидко та ефективно обробляти великі обсяги торгів і забезпечувати достатню кількість покупців і продавців для стабільного ціноутворення. Ліквідність є важливим фактором для інвесторів, оскільки вона знижує ризики і дозволяє учасникам ринку швидко виходити з позицій, не зазнаючи значних збитків через зміну ціни. Далі, аналіз стабільності цін на фондових біржах є критичним, оскільки цінові коливання можуть вказувати на потенційні проблеми в економіці або на внутрішні невизначеності на ринку. Важливо враховувати також рівень інновацій на біржах, таких як впровадження нових фінансових інструментів або технологій, що дозволяє покращити ефективність торгів і відкриває нові можливості для інвесторів. Нарешті, не менш важливим є дослідження рівня регулювання та захисту прав інвесторів, що забезпечує справедливість, прозорість і довіру до ринку, а також мінімізує ризики маніпуляцій та шахрайства. Завдяки застосуванню цих підходів дослідники можуть отримати всебічну картину того, як фондові біржі функціонують у глобальному контексті та які механізми забезпечують їх сталий розвиток і стабільність на ринках, що постійно змінюються через глобальні економічні, політичні та технологічні фактори.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДОВИХ БІРЖ У СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

2.1. Стан та перспективи розвитку фондових бірж у Світовій господарській системі

Фондові біржі є одними з основних елементів глобальної економічної системи, оскільки вони виконують низку важливих функцій, які впливають на стабільність і розвиток світової економіки. Вони забезпечують механізм для купівлі та продажу фінансових інструментів, що дозволяє компаніям залучати капітал, а інвесторам — здійснювати операції з купівлі та продажу активів. Водночас фондові біржі виступають важливими індикаторами економічної ситуації, оскільки їх стан відображає настрої на фінансових ринках, рівень довіри до економік та політичних систем, а також відображає адаптацію ринків до нових економічних і технологічних викликів. У сучасних умовах фондові біржі не лише відображають поточний стан економік, але й мають значний вплив на глобальні економічні процеси, таких як зміни в інвестиційних трендах, змінні умови для підприємств і підприємців, а також глобалізація фінансових ринків. Бізнеси можуть залучати необхідний капітал для розвитку через емісію акцій та облігацій, що дає їм змогу фінансувати нові проекти та інновації. З іншого боку, фондові біржі є важливими майданчиками для оцінки економічної ситуації, оскільки через їх динаміку можна спостерігати за коливаннями на ринку, змінами в інвестиційних настроях, а також за реакцією інвесторів на політичні, соціальні та економічні події. [8, с. 88] Розвиток фондових бірж також йде в ногу з глобалізацією фінансових ринків, адже міжнародні інвестори все більше шукають можливості для диверсифікації своїх портфелів на різних біржах, незалежно від їхнього географічного розташування, що дозволяє знижувати ризики та забезпечує більшу стабільність на глобальному фінансовому ринку.

Згідно з останніми даними, на сьогоднішній день існує близько 60 великих фондових бірж по всьому світу, які відіграють важливу роль у формуванні глобальних фінансових потоків. Найбільшими з них є Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE), NASDAQ, Лондонська фондова біржа (LSE) та Токійська фондова біржа (TSE), які мають велику капіталізацію і значно впливають на світову економіку. Наприклад, капіталізація компаній на Нью-Йоркській фондовій біржі перевищує \$30 трлн, що робить її однією з найбільших бірж у світі, де проходить значна частина глобальних фінансових операцій. Ці біржі забезпечують величезні обсяги торгів і є основними майданчиками для інвесторів, що шукають можливості для розвитку та зростання.

Попри те, що основні світові фондові біржі зосереджені в таких фінансових центрах, як Нью-Йорк, Лондон і Токіо, активно розвиваються й інші ринки, зокрема в Азії. Країни, такі як Китай, Індія та інші азіатські економіки, займають все більше місце в глобальній економічній системі. Китайська фондова біржа (Shanghai Stock Exchange) і інші азіатські ринки показують швидке зростання, що підтверджується збільшенням обсягів торгів та кількості зареєстрованих компаній. Розвиток таких бірж є важливим фактором глобалізації фінансових ринків, оскільки ці регіони стають дедалі важливішими для міжнародних інвестицій і торговельних операцій.

З іншого боку, технологічні інновації, такі як електронна торгівля, алгоритмічна торгівля та блокчейн, змінюють механізми торгівлі і суттєво впливають на функціонування фондових бірж. Електронна торгівля дозволяє здійснювати операції за лічені мілісекунди, роблячи процес більш ефективним і швидким. Алгоритмічна торгівля, яка використовує складні математичні моделі для автоматизованих операцій, дозволяє здійснювати величезні обсяги операцій, що раніше було неможливо за допомогою традиційних методів. Блокчейн, у свою чергу, має потенціал змінити спосіб ведення обліку угод, забезпечуючи прозорість і безпеку фінансових операцій. [5] Ці технології значно підвищують ефективність ринку, дозволяють знижувати витрати і залучати нових учасників, що в свою чергу зміцнює глобальні фінансові потоки та інтеграцію різних ринків у світову економічну систему.

Таблиця 2.1. - Основні фондові біржі світу за капіталізацією (станом на 2023 рік)

Назва біржі	Країна	Капіталізація ринку (трлн USD)	Основні індекси	Спеціалізація
Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE)	США	30.1	Dow Jones Industrial Average, S&P 500	Акції, облігації, деривативи
NASDAQ	США	23.5	NASDAQ Composite, NASDAQ-100	Технологічні компанії
Лондонська фондова біржа (LSE)	Велика Британія	4.5	FTSE 100, FTSE 250	Акції, товарні ф'ючерси
Токійська фондова біржа (TSE)	Японія	6.4	Nikkei 225	Азіатські компанії
Шанхайська фондова біржа (SSE)	Китай	6.3	SSE Composite Index	Китайські компанії

Джерело: розроблено автором на основі [29]

Станом на 2023 рік найбільші фондові біржі продовжують зміцнювати свої позиції в глобальній фінансовій системі. Важливо зазначити, що хоча Нью-Йоркська фондова біржа та NASDAQ займають провідні позиції за капіталізацією, ринки Азії, зокрема Шанхайська біржа та Токійська фондова біржа, демонструють значне зростання. Капіталізація Шанхайської біржі в 2023 році становила \$6.3 трлн, що відображає зростаючий вплив Китаю на глобальні фінансові потоки та вказує на посилення ролі Азії в економіці світу. Лондонська фондова біржа, хоч і займає нижчі позиції порівняно з американськими та азійськими лідерами, залишається важливим майданчиком для європейських компаній, що прагнуть залучати міжнародні інвестиції. Ці тенденції свідчать про зміну балансу сил на фінансових ринках та про зростаюче значення азійських бірж, що відповідає на зростаючі економічні можливості в Азії та на глобальну фінансову інтеграцію.

Перспективи розвитку фондових бірж в світі можна оцінювати через кілька ключових факторів. Одним з них є розвиток технологічних інновацій, таких як використання алгоритмічної торгівлі та блокчейну. Наприклад, великий вплив на розвиток бірж має поява нових технологій для обробки фінансових транзакцій. Вже сьогодні багато бірж активно впроваджують електронну торгівлю та автоматизовані

системи для зменшення витрат і підвищення швидкості виконання угод. Впровадження блокчейн-технологій також дозволяє підвищити прозорість фінансових транзакцій і зменшити ризик шахрайства. Однак з цими змінами виникають нові виклики, зокрема, необхідність адаптації регуляторних органів до нових технологій, що потребує постійного оновлення правових та технологічних стандартів. [12, с. 93-101]

Інший важливий фактор, який визначатиме розвиток фондових бірж у майбутньому, це зростання ролі ринків, що розвиваються. Країни Азії, Латинської Америки та Африки володіють значним економічним потенціалом, що робить їх привабливими для міжнародних інвесторів, які шукають нові можливості для диверсифікації своїх портфелів. Інвестиції в ці регіони мають потенціал значно зрости завдяки швидкому економічному розвитку, урядовим реформам, а також збільшенню рівня інфраструктури та стабільності. Водночас фондові біржі в цих країнах все більше інтегруються в глобальний фінансовий ринок, що дозволяє забезпечити доступ до нових можливостей для інвестування, сприяючи залученню капіталу з інших частин світу та відкриваючи ринки для міжнародних компаній. Ця інтеграція стимулює економічне зростання на локальному рівні, сприяючи розвитку нових секторів економіки та підвищенню фінансової стабільності в цих країнах.

Більш того, з огляду на зростаючий інтерес до інвестицій у країни, що розвиваються, важливою тенденцією є розвиток нових фінансових інструментів, таких як облігації, акції та інші цінні папери, що дозволяють залучати міжнародний капітал і створюють умови для швидкого розвитку ринків у цих країнах. Ці інструменти не лише дають можливість підприємствам у країнах, що розвиваються, забезпечити фінансування для розширення бізнесу або реалізації нових проєктів, але й приваблюють іноземних інвесторів, які шукають можливості для диверсифікації своїх інвестиційних портфелів. [17, с. 442] Це стає можливим завдяки зростанню стабільності економік країн, що розвиваються, покращенню інфраструктури, а також реформам у фінансових і регуляторних системах, що забезпечують більшу прозорість і знижують ризики для інвесторів. В результаті, фондові біржі в цих регіонах стають важливими інструментами для залучення не

лише національних, але й міжнародних інвестицій, що позитивно впливає на економічне зростання.

Крім того, розвиток таких нових фінансових інструментів сприяє диверсифікації фінансових ринків, що є важливим фактором для зміцнення їх економічної стійкості. Диверсифікація ринку дозволяє знизити залежність від одного виду активів або сектору економіки, що, в свою чергу, знижує ризики, пов'язані з глобальними економічними потрясіннями або змінами на фінансових ринках. Збільшення кількості доступних інструментів дає можливість інвесторам вибирати найбільш привабливі для них варіанти, що відповідають їхнім ризиковим апетитам і стратегіям. Така диверсифікація має позитивний вплив на загальну стабільність економік, оскільки дозволяє країнам, що розвиваються, менш залежати від зовнішніх економічних потрясінь і краще справлятися з внутрішніми кризами, зміцнюючи свої фінансові ринки.

Завдяки таким нововведенням і розвитку фінансових інструментів фондові біржі в країнах, що розвиваються, стають важливими елементами глобальної економічної системи, що сприяє зміцненню глобальних економічних зв'язків і полегшує міжнародні торгові відносини. Країни, які успішно інтегруються в глобальний фінансовий ринок через такі інструменти, стають більш конкурентоспроможними на міжнародній арені, оскільки здатні залучати капітал і інвестиції для реалізації інфраструктурних та промислових проектів, що сприяють розвитку економіки. [20, с. 214-216] Важливим є і те, що зміцнення фінансової стабільності в таких країнах має позитивний ефект на всю світову економіку, оскільки зменшується ризик виникнення фінансових криз, які можуть спричинити негативний вплив на глобальний ринок. У результаті, ці країни не тільки отримують можливості для розвитку своїх економік, але й сприяють зміцненню глобальної фінансової стабільності. [5]

Таким чином, перспективи розвитку фондових бірж у світовій господарській системі визначаються не лише адаптацією до нових технологій, таких як автоматизація торгівлі, впровадження блокчейн-технологій та розвитку цифрових валют, але й пошуком нових ринків для інвестицій. Це означає, що фондові біржі

повинні бути гнучкими, готовими до змін та здатними швидко адаптуватися до глобальних економічних і технологічних тенденцій, таких як зростання попиту на зелені інвестиції, впровадження нових фінансових інструментів та інтеграція ринків, що розвиваються, у глобальну фінансову систему. Розвиток цих ринків дозволяє фондовим біржам розширювати свої горизонти, залучати капітал з нових джерел і забезпечувати більшу доступність інвестиційних можливостей для учасників глобального ринку. [19, с. 82-84] Завдяки цьому фондові біржі можуть не лише залишатися важливими гравцями в глобальній економіці, але й активно сприяти розвитку економік країн та забезпеченню ефективного функціонування фінансових ринків, що є основою для підтримки стабільності і зростання в умовах глобальних економічних змін.

2.2. Аналіз діяльності фондових бірж в Україні в умовах глобальних тенденцій

Діяльність фондових бірж в Україні за останні роки зазнала значних змін, що пов'язані не лише з політичними та економічними трансформаціями всередині країни, але й із зовнішніми чинниками глобалізації фінансових ринків. Інтеграція України в міжнародну фінансову систему та активне взаємодія з іншими країнами сприяють розвитку вітчизняних фондових майданчиків, що дає змогу українським підприємствам залучати інвестиції та активно виходити на міжнародні ринки капіталу. Однак, незважаючи на позитивні зрушення, фондові ринки [23, с. 229-237] України все ще стикаються з низкою серйозних проблем, таких як відсутність достатньої ліквідності, обмежена інвесторська база та нестабільність політичної ситуації. Це обмежує можливості для розвитку фондових бірж на рівні, порівнянному з такими гігантами, як Нью-Йоркська фондова біржа або Лондонська фондова біржа.

Водночас, українські фондові біржі активно адаптуються до нових умов і викликів. Однією з основних тенденцій, що спостерігається в Україні, є

використання новітніх технологій для розвитку фінансових інструментів і вдосконалення торгових процесів. Важливою частиною цих змін є впровадження алгоритмічної торгівлі та автоматизованих торгових платформ, що дозволяє знизити витрати та підвищити ефективність торгівлі на українських майданчиках. Такий розвиток технологічної інфраструктури не лише сприяє залученню нових інвесторів, але й підвищує конкурентоспроможність українських бірж на міжнародному рівні. [16, с. 91] Оскільки багато іноземних інвесторів віддають перевагу біржам з високими технологічними стандартами, подібні кроки можуть допомогти Україні наблизитися до міжнародних стандартів торгівлі та забезпечити більш широкий доступ до глобальних фінансових потоків.

Зростаючий інтерес до фінансових інструментів також є важливим фактором, який сприяє розвитку українських фондових бірж. В останні роки в Україні спостерігається тенденція до розширення спектру фінансових інструментів, таких як облігації, акції, деривативи та інші інвестиційні продукти, що дозволяють задовольняти потреби як інституційних, так і приватних інвесторів. Це дозволяє створити більш різноманітну інвестиційну базу, яка буде привабливою для нових учасників ринку, особливо з огляду на зростаючий інтерес до України з боку іноземних інвесторів. [30] Впровадження інновацій у фінансовий сектор, таких як цифрові активи, криптовалюти та блокчейн-технології, також сприяє розвитку ринку та зростанню його ліквідності. Проте для досягнення значних результатів на цьому шляху необхідно враховувати низку факторів, таких як правова база, стабільність економічної ситуації в країні та міжнародна співпраця, що дозволяють розширювати інвестиційні можливості і підвищувати довіру до українських фондових бірж з боку міжнародних інвесторів.

Однією з основних платформ для торгівлі цінними паперами в Україні є Українська біржа (UX), яка надає можливість як інституційним, так і приватним інвесторам брати участь у торгах акціями, облігаціями, деривативами та іншими фінансовими інструментами. Завдяки своїй діяльності, ця біржа відіграє важливу роль у розвитку фінансових ринків країни, створюючи умови для залучення інвестицій, як з боку внутрішніх, так і зовнішніх учасників. В умовах глобалізації,

коли ринки по всьому світу дедалі більше взаємопов'язані, Україна має значний потенціал для залучення іноземних інвестицій через фондові ринки. Це особливо актуально в умовах зростаючого інтересу до країн, що розвиваються, оскільки країни Центрально-Східної Європи та пострадянського простору стають привабливими для інвесторів, які шукають нові можливості для диверсифікації своїх портфелів. В Україні є ряд переваг для інвесторів, таких як потенціал для зростання, вигідні умови для бізнесу у певних галузях, а також географічне розташування країни, що сприяє розвитку транзитного бізнесу та залученню капіталу.

Однак, цей потенціал ще не повністю реалізовано через низку факторів, що обмежують ефективність українського фондового ринку. Одним із основних факторів є політична нестабільність, яка створює невизначеність для інвесторів і може вплинути на їхні рішення про інвестування в країну. Коливання політичної ситуації, зміни в урядових політиках та реформах не тільки викликають занепокоєння серед іноземних інвесторів, але й впливають на внутрішній рівень довіри до фінансових ринків. Іншою проблемою є відсутність достатньої довіри до ринку з боку населення, що, в свою чергу, зменшує обсяги торгів та кількість активних учасників на ринку цінних паперів. Існуючі стереотипи, пов'язані з ризиками втрати коштів на фондовому ринку, призводять до того, що багато українців не бачать фондовий ринок як ефективний інструмент для інвестування своїх заощаджень. Крім того, ще одним значним бар'єром для розвитку фондового ринку є недостатня фінансова грамотність серед населення, оскільки значна частина громадян не має достатніх знань про механізми торгівлі цінними паперами та ризики, пов'язані з інвестиціями. [29] Відсутність ефективних освітніх програм і просвітницької діяльності в цій сфері є одним із чинників, що стримують розвиток фондового ринку в Україні, і на який слід звернути увагу для стимулювання інвестиційної активності серед широких верств населення.

Тому, щоб реалізувати потенціал Української біржі та зробити її більш привабливою для інвесторів, необхідно здійснити комплексний підхід, який включатиме як політичну стабільність, так і розбудову довіри до ринку через

запровадження прозорих правил та механізмів захисту інвесторів. Крім того, важливо працювати над підвищенням фінансової грамотності населення через освітні програми, які дозволять громадянам краще орієнтуватися на ринку і розуміти переваги та ризики інвестицій. Якщо ці питання будуть вирішені, Україна зможе значно покращити свою привабливість для міжнародних інвесторів, що сприятиме розвитку економіки, підвищенню глобальної конкурентоспроможності та забезпеченню сталого фінансового зростання.

Аналізуючи показники фондових бірж в Україні, можна зазначити, що обсяг торгів на фондових майданчиках країни залишається на досить низькому рівні порівняно з міжнародними лідерами. За даними 2023 року, обсяг торгів на Українській біржі становив близько 9.6 млрд грн, що, хоча й є значним для вітчизняного ринку, все ще не може зрівнятися з обсягами, які демонструють провідні міжнародні біржі, такі як Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE). Цей показник вказує на те, що попри певний прогрес, український ринок цінних паперів ще не досяг того рівня розвитку, який дозволяє йому ефективно конкурувати з більш зрілими фінансовими центрами світу. [22, с. 156-158] Крім того, цей розрив в обсягах торгів підкреслює не лише кількісні, але й якісні аспекти, які визначають привабливість ринку для інвесторів. Великий обсяг торгів на міжнародних біржах свідчить про високий рівень ліквідності та наявність різноманітних фінансових інструментів, що дозволяє залучати великий капітал і забезпечує стабільність ринку.

Наприклад, капіталізація NYSE на 2023 рік сягала вражаючих \$42 трлн, що на порядок перевищує обсяг торгів українських бірж, підкреслюючи величезну різницю в масштабах та фінансовому потенціалі цих ринків. Подібні цифри демонструють значний розрив у фінансовому обсязі між українським та міжнародним ринками. Для порівняння, на найбільших міжнародних біржах торгуються не лише акції компаній з розвинених країн, але й інвестиційні інструменти, що забезпечують високу ліквідність і можливості для диверсифікації інвестиційних портфелів. Така ситуація на міжнародних біржах дозволяє інвесторам активно залучати капітал з усього світу, в той час як на українському

ринку обсяг торгів обмежений значно меншими ресурсами та низькою ліквідністю, що знижує привабливість для великих інвесторів. Це також означає, що українські фондові майданчики не можуть забезпечити достатньої економічної стабільності та привабливості для глобальних фінансових установ, що обмежує можливості для розвитку ринку в Україні.

Така невідповідність між обсягами торгів в Україні та на міжнародних ринках може бути обумовлена низкою факторів, серед яких політична та економічна нестабільність в країні. В Україні вже протягом тривалого часу спостерігається нестабільна політична ситуація, яка безпосередньо впливає на економіку. Політичні зміни, відсутність чіткої і стабільної економічної політики, а також періодичні кризи заважають формуванню сприятливого інвестиційного клімату. Іноземні інвестори, які намагаються оцінити рівень ризику, віддають перевагу країнам з більш стабільною політичною ситуацією, що знижує інтерес до українських активів. [8, с. 88] Крім того, економічна нестабільність, зокрема коливання на валютному ринку та інфляція, додають додаткових невизначеностей для інвесторів, що прагнуть забезпечити стабільність своїх інвестицій.

Ще однією важливою причиною, яка обмежує обсяг торгів на українських фондових біржах, є недосконалість інфраструктури фінансових ринків. Незважаючи на певні досягнення у розвитку фондового ринку, інфраструктура України в цій сфері все ще не відповідає високим міжнародним стандартам. Відсутність достатньо розвиненої інфраструктури для ефективного та прозорого функціонування ринку, а також недостатня автоматизація торгів, можуть обмежувати можливості для залучення нових інвесторів. Крім того, низький рівень технологічної готовності фондових бірж в Україні означає, що торги здійснюються застарілими або менш ефективними методами, що не дає можливості забезпечити високий рівень оперативності та ліквідності, характерних для розвинених ринків. Це є ще одним з факторів, що стримує український фондовий ринок від залучення великих міжнародних інвестицій. [5]

З іншого боку, обмежений доступ іноземних інвесторів до українських активів через високі ризики також сприяє зниженню обсягу торгів. Іноземні

інвестори часто зіштовхуються з рядом бар'єрів, таких як високі ризики, правова та регуляторна невизначеність, а також складнощі з доступом до інвестиційних інструментів. Існуюча система оподаткування та регулювання іноземних інвестицій може бути надмірно складною для багатьох інвесторів, що відлякує їх від участі в українському ринку. Для покращення ситуації необхідно впроваджувати реформи, спрямовані на спрощення умов для інвестування, зокрема зменшення податкового навантаження для іноземних інвесторів та вдосконалення законодавчої бази, що дозволить створити більш стабільне і прозоре середовище для залучення капіталу. Це дозволить значно збільшити обсяг торгів на фондових майданчиках України і наблизити їх до рівня більш розвинутих міжнародних ринків.

Таблиця 2.2 - Порівняння основних показників фондових бірж в Україні та міжнародних ринках (2023 рік)

Фондова біржа	Місцезнаходження	Капіталізація (млрд \$)	Обсяг торгів (млрд грн)	Основні індекси
Українська біржа (UX)	Київ, Україна	0.7	9.6	UX Index, PFTS
Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE)	Нью-Йорк, США	42 000	35 000	Dow Jones, S&P 500
Лондонська фондова біржа (LSE)	Лондон, Велика Британія	3 000	7 500	FTSE 100, FTSE 250
Шанхайська фондова біржа (SSE)	Шанхай, Китай	6 300	11 500	SSE Composite Index

Джерело: розроблено автором на основі [24, с. 370]

Як видно з таблиці, на фоні світових лідерів фондовий ринок України поки не здатний конкурувати за масштабами, однак тенденції до розвитку є. Протягом останніх кількох років спостерігається зростання обсягів торгів на українських біржах, що пов'язано з реалізацією реформ в економіці, зокрема в банківському секторі, а також підвищенням інтересу до українських фінансових інструментів з боку іноземних інвесторів. [26, с. 344-350] Наприклад, після запровадження нового Закону України про фондовий ринок у 2020 році, обсяг торгів на фондових біржах України зріс на 18% за рік. Однак, незважаючи на позитивні зміни, ринок

залишається недостатньо ліквідним, що ускладнює його ефективне функціонування. Це, зокрема, пов'язано з обмеженим числом інвесторів, переважно локальних, відсутністю ширших міжнародних зв'язків та недостатнім розвитком фінансової інфраструктури. Крім того, глобальні тенденції, такі як розвиток цифрових валют і криптовалют, змінюють підходи до інвестицій. Українські біржі також почали інтегрувати інноваційні технології, зокрема для торгівлі криптовалютами та іншими цифровими активами, однак цей сегмент ще знаходиться на стадії розвитку. Технологічна трансформація ринку та залучення міжнародних інвесторів через інноваційні фінансові інструменти можуть стати ключовими факторами для подальшого розвитку фондових бірж України.

Зростання обсягів торгів на українських фондових біржах є показником позитивних змін на ринку, що свідчить про підвищення інтересу інвесторів до цього сегменту економіки. Це зростання, особливо в контексті залучення іноземних інвестицій, може стати важливим фактором для забезпечення більшої ліквідності ринку та диверсифікації інвестицій. Власне, збільшення обсягів торгів і нарощення інтересу до українських активів дозволить забезпечити стабільний розвиток фондових бірж в Україні. [5] Це, у свою чергу, сприятиме покращенню інвестиційного клімату, зростанню капіталізації ринку та зміцненню його позицій на міжнародній арені. Важливо також відзначити, що іноземні інвестори можуть зацікавитися українським фондовим ринком завдяки перспективам росту економіки країни, розвитку фінансових інструментів, що пропонуються на майданчиках, а також можливості заробітку на різниці курсів та вартості активів.

Не менш важливим чинником, який може значно вплинути на розвиток фондових бірж в Україні, є впровадження технологічних інновацій у торгівлю цінними паперами та розвиток цифрових активів. Враховуючи глобальні тенденції, що спостерігаються на світових фінансових ринках, використання новітніх фінансових технологій є необхідною умовою для конкурентоспроможності на ринку. Українські фондові біржі можуть суттєво виграти від інтеграції сучасних автоматизованих торгових систем, які дозволяють не лише підвищити швидкість виконання угод, а й знижують транзакційні витрати. [30] Впровадження таких

технологій дозволить створити більш прозорі та ефективні механізми взаємодії між учасниками ринку, що, в свою чергу, підвищить довіру до українських бірж як з боку внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Такі інновації відкривають нові можливості для залучення капіталу, зокрема через впровадження інструментів для торгівлі деривативами, електронними акціями та іншими інструментами, що відповідають світовим стандартам.

Паралельно з розвитком традиційних фінансових технологій в Україні активно розвиваються цифрові активи, зокрема криптовалюти та блокчейн-технології. Введення таких новітніх інструментів на фондові майданчики може стати важливим кроком для покращення ліквідності та залучення нових учасників ринку. Використання блокчейн-технологій забезпечує прозорість і безпеку угод, дозволяючи створити дистрибутивну мережу для обміну активами, що забезпечує ефективність і надійність процесів. [29] Це не лише допомагає знизити ризики, але й дозволяє українським біржам стати частиною глобальної економіки цифрових фінансів. Криптовалюти, у свою чергу, відкривають нові перспективи для інвесторів, забезпечуючи доступ до глобальних ринків, де ці активи стають все більш популярними. Таким чином, інвестори з інших країн можуть бути залучені до українського ринку, що в свою чергу підвищує його конкурентоспроможність та інтеграцію в міжнародний фінансовий ландшафт.

Технологічні інновації мають потенціал стати важливим драйвером для залучення молодших інвесторів, які активно користуються цифровими технологіями та мають більш високий рівень цифрової грамотності. Молоді інвестори, зокрема покоління Z та мілленіали, демонструють велику схильність до використання сучасних платформ для здійснення фінансових операцій, таких як мобільні додатки, онлайн-платформи та цифрові гаманці. [8, с. 88] Вони шукають можливості для інвестування в інноваційні продукти, такі як криптовалюти, NFT та інші цифрові активи, що відкриває нові можливості для розвитку українського фондового ринку. Оскільки цей сегмент інвесторів є надзвичайно динамічним і активно шукає нові можливості для прибутку, його залучення може стати вирішальним фактором для подальшого розвитку фондових бірж в Україні.

Використання новітніх технологій також сприяє створенню більш доступного та зручного середовища для торгівлі, що, в свою чергу, може збільшити активність ринку та його привабливість для різних категорій інвесторів.

Водночас, політична ситуація та економічні виклики залишаються серйозними бар'єрами для ефективного функціонування фондового ринку в Україні. Політична нестабільність та зростаючі ризики, пов'язані з конфліктами та змінами у законодавчому полі, впливають на загальну довіру інвесторів та можуть знижувати привабливість українського ринку цінних паперів. [30] У таких умовах надзвичайно важливою є роль держави у стабілізації ситуації та наданні підтримки фондовим біржам. Стабільність у політичному середовищі, створення прозорих умов для інвесторів та підтримка ініціатив на рівні регуляторів зможуть сприяти розвитку ринку та залученню нових інвестицій, що, в свою чергу, позитивно позначиться на його ліквідності та капіталізації.

Таким чином, фондові біржі України володіють великим потенціалом для розвитку. Однак для того, щоб цей потенціал був реалізований у повному обсязі, необхідно подолати існуючі бар'єри, такі як політичні ризики та економічна нестабільність, а також активно впроваджувати новітні технології, що дозволять підвищити ефективність ринку, забезпечити більш високий рівень інвестиційної безпеки та привабливості для міжнародних інвесторів. [31, с. 170-172] В умовах глобалізації та інтеграції до міжнародних фінансових ринків, українські фондові біржі повинні адаптуватися до нових економічних реалій, розвивати фінансові інструменти та послуги, що відповідають вимогам сучасного світу, і таким чином збільшити свою присутність на світовій фінансовій арені.

2.3. Напрямки підвищення ефективності функціонування фондових бірж в Україні

Підвищення ефективності функціонування фондових бірж в Україні є ключовим чинником для забезпечення стабільного розвитку національних

фінансових ринків, а також для інтеграції України в глобальну економічну систему. Це завдання передбачає комплексний підхід, що охоплює кілька важливих аспектів, включаючи технологічні, інституційні та регуляторні ініціативи. Одним з важливих кроків є впровадження інноваційних технологій, що дозволяють оптимізувати процеси торгівлі, знижувати транзакційні витрати та створювати більш прозорі механізми взаємодії на ринку. Використання таких технологій, як блокчейн, електронний документообіг і розумні контракти, може не лише поліпшити ефективність торгівлі, а й значно підвищити довіру до українських фондових майданчиків з боку інвесторів, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Крім того, цифровізація ринку дозволяє знизити адміністративні витрати та сприяє інтеграції національних бірж у глобальні фінансові мережі.

Не менш важливим напрямком є розвиток інфраструктури фондових бірж, що охоплює модернізацію торгових платформ, вдосконалення механізмів клірингу та розрахунків, а також створення нових фінансових інструментів для інвесторів. Це включає в себе впровадження сучасних продуктів, таких як біржові інвестиційні фонди (ETF), деривативи, облігації та інші фінансові інструменти, що забезпечують більш широкий спектр інвестиційних можливостей. [5] Розвиток інфраструктури дозволяє фондовим біржам України ефективно залучати іноземних інвесторів, що в свою чергу сприяє зростанню ліквідності ринку та підвищенню його стабільності. Важливим аспектом є також поліпшення регуляторного середовища, що дозволить забезпечити більш чіткі правила для всіх учасників ринку, а також знизити рівень корупції та маніпуляцій, що є серйозним бар'єром для розвитку ринку капіталу. Паралельно з цим необхідно зосередитися на підвищенні рівня фінансової грамотності серед населення, що дозволить залучити нових інвесторів і забезпечити стійкий попит на цінні папери, а також сприятиме розвитку фондового ринку в цілому.

Одним з основних напрямків підвищення ефективності фондових бірж є впровадження інноваційних фінансових технологій та цифрових платформ, які не лише дозволяють знижувати витрати на операції, а й значно покращують доступність ринку для різних груп інвесторів. Сучасні технології допомагають

оптимізувати процеси торгівлі, дозволяючи учасникам ринку оперативно здійснювати угоди, знижувати час на їх виконання та підвищувати ефективність використання фінансових ресурсів. [25, с. 5-9] Водночас, такі інновації сприяють зменшенню адміністративних бар'єрів та створенню більш зручного й прозорого середовища для роботи з фінансовими інструментами. Зокрема, цифрові платформи дозволяють забезпечити більш швидкий доступ до фінансових інструментів, знижуючи витрати, що можуть виникнути при обробці і реєстрації угод традиційними методами. Це має велике значення для малих і середніх інвесторів, які раніше могли зіштовхуватися з обмеженнями на доступ до фінансових ринків через високу вартість операцій та складність використання традиційних біржових інфраструктур.

Однією з найбільш важливих і перспективних ініціатив є інтеграція блокчейн-технологій у структуру фондових бірж. Використання блокчейну дозволяє забезпечити високий рівень безпеки угод, знижуючи ризики шахрайства та маніпуляцій з фінансовими інструментами. Оскільки блокчейн дозволяє вести записи про угоди у вигляді незмінних, прозорих і перевірених записів, ця технологія сприяє підвищенню довіри до фондових бірж. Важливою перевагою є можливість уникнення посередників, що дозволяє знижувати операційні витрати. [5] Крім того, використання цієї технології допомагає забезпечити більшу прозорість в операціях, оскільки кожен учасник ринку може перевірити статус угоди в будь-який момент. Впровадження блокчейну на фондових біржах робить їх більш конкурентоспроможними на міжнародному рівні, відкриваючи нові можливості для залучення інвестицій, зокрема для країн, що розвиваються.

Впровадження системи електронного документообігу є ще одним важливим кроком до підвищення ефективності фондових бірж. Система електронного документообігу дозволяє знизити час на реєстрацію угод і зменшити адміністративні витрати, що є важливим чинником для підвищення привабливості фондового ринку для інвесторів. Швидкість обробки документів також дає можливість учасникам ринку швидше реагувати на зміни, що є особливо важливим у умовах швидко змінюваних економічних умов. [28, с. 538] Крім того, електронний

документообіг значно знижує ймовірність помилок, які можуть виникати при обробці паперових документів, і дозволяє автоматизувати багато з процесів, що раніше потребували значної кількості часу і ресурсів. Це покращує загальний рівень обслуговування на фондових біржах, збільшуючи ефективність ринку та дозволяючи інвесторам та учасникам ринку працювати в більш зручному та динамічному середовищі.

Іншою важливою ініціативою є розвиток інфраструктури фондових бірж, зокрема забезпечення сучасної торгової платформи, яка відповідає вимогам міжнародних стандартів. Розвиток інфраструктури включає модернізацію існуючих торгових майданчиків, створення нових інструментів для інвестування, таких як деривативи, облігації, ETF (біржові інвестиційні фонди) та інші фінансові продукти. Це дозволить створити більш широкий спектр інвестиційних можливостей для учасників ринку. [29] Окрім цього, важливим аспектом є розвиток системи кредитування та забезпечення доступу до капіталу для малих та середніх підприємств, що допоможе стимулювати їх розвиток через фондовий ринок. Прикладом успішного застосування подібної моделі може бути ініціативи в деяких країнах ЄС, де фондові біржі активно залучають інвестиції в малий та середній бізнес, надаючи їм можливість отримувати фінансування через випуск акцій або облігацій.

Регуляторні зміни є ключовим фактором для підвищення ефективності функціонування фондових бірж в Україні. Одним з важливих напрямків є вдосконалення існуючого законодавства, яке регулює діяльність фондових ринків. Це передбачає не тільки оновлення нормативно-правових актів, але й розробку нових законів, що забезпечують прозорість ринку, чітко визначають права і обов'язки учасників ринку, а також сприяють підвищенню рівня захисту інвесторів. На сучасному етапі дуже важливо встановити чіткі правила поведінки для всіх учасників фондового ринку — від інвесторів до емітентів і біржових операторів. Такий підхід дозволить значно зменшити рівень правових невизначеностей, що існують на ринку, і забезпечить більш стабільні умови для інвестицій. Важливим елементом є також створення ефективних механізмів контролю за дотриманням

законодавства, які допоможуть боротися з маніпуляціями на ринку, зловживаннями та іншими порушеннями, що негативно впливають на довіру до фондових майданчиків.

Зокрема, Україні необхідно активніше працювати над гармонізацією своїх регуляцій з міжнародними стандартами. Це дозволить не лише підвищити рівень прозорості на ринку, а й сприятиме залученню іноземних інвесторів, які будуть мати більше впевненості в стабільності та передбачуваності українського ринку. [24, с. 370] Для цього важливо адаптувати українське законодавство до європейських і міжнародних норм, зокрема в контексті захисту прав інвесторів, регулювання корпоративного управління та боротьби з маніпуляціями на ринку. Яскравим прикладом є досвід Європейського Союзу, де впровадження нових регуляцій у сфері захисту інвесторів, таких як Міфід II (MiFID II), значно підвищило довіру до фондових ринків і призвело до значного припливу інвестицій. В Україні слід впровадити подібні механізми, зокрема створити незалежні органи для моніторингу ринку, розробити чіткі процедури вирішення спірних ситуацій, а також активніше впроваджувати санкції за порушення законодавства. Це допоможе підвищити стабільність ринку і зробить його більш привабливим для інвесторів як з України, так і з-за кордону.

Залучення іноземних інвесторів є ще одним важливим напрямком для підвищення ефективності фондових бірж в Україні. Для цього необхідно створити привабливі умови для інвестування, зокрема через впровадження податкових пільг, спрощення процедур виходу інвесторів з ринку, а також надання правової та фінансової безпеки для іноземних учасників. Важливим кроком у цьому напрямку є розвиток міжнародних зв'язків фондових бірж, укладання угод з іншими біржами для забезпечення взаємної ліквідності і доступу до глобальних ринків. [8, с. 88] Прикладом таких ініціатив є співпраця між фондовими біржами України та європейськими ринками, що сприяє інтеграції українських активів в глобальну фінансову систему.

Іншим важливим напрямком є розвиток фінансової освіти і підвищення рівня фінансової грамотності серед населення. Для цього необхідно створювати

спеціалізовані курси та семінари, які навчають людей основам інвестування на фондовому ринку, допоможуть розуміти фінансові інструменти та ризики, пов'язані з ними. Таким чином, підвищення рівня фінансової грамотності дозволить залучити нових учасників на ринок, що, в свою чергу, збільшить ліквідність і сприятиме стабільності фондових бірж в Україні. [25, с. 5-9] Зокрема, прикладом подібної ініціативи є програми фінансової освіти, які активно реалізуються в країнах Західної Європи та США, і які мають значний вплив на розвиток місцевих фондових ринків.

Отже, для підвищення ефективності функціонування фондових бірж в Україні необхідно впроваджувати інноваційні фінансові технології, які значно покращать прозорість та швидкість операцій на ринку. Технологічні інновації, зокрема автоматизація торгівлі, блокчейн-технології та розвиток цифрових активів, дозволять знизити транзакційні витрати, підвищити рівень безпеки та зручності для інвесторів, а також зменшити ризики маніпуляцій на ринку. Розвиток фінансових технологій дозволить Україні інтегруватися у глобальні тенденції, привертаючи нових учасників ринку, як з внутрішнього, так і з міжнародного ринку. Впровадження цих технологій стане важливим кроком для модернізації фондових бірж і створення сприятливих умов для стабільного та сталого розвитку.

Разом із цим важливим аспектом є розвиток інфраструктури фондового ринку, що включає покращення інформаційних і комунікаційних систем, створення ефективних торгових платформ та забезпечення високого рівня захисту прав інвесторів. Це включає вдосконалення законодавчої та регуляторної бази, що забезпечує прозорість і стабільність на фондовому ринку. Підвищення регуляторної стабільності, а також активна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями дозволять створити сприятливе середовище для іноземних інвесторів, що допоможе залучити нові капітали і забезпечити економічне зростання країни. [5] Окрім того, підвищення фінансової грамотності серед населення дозволить збільшити рівень довіри до фондових ринків і розширити коло учасників ринку, що сприятиме розвитку українських бірж. Всі ці фактори

працюватимуть на покращення ефективності функціонування фондових бірж і забезпечать їм конкурентоспроможність на міжнародному фінансовому ринку.

На глобальному рівні фондові біржі стикаються з низкою стратегічних викликів і трансформацій, які визначають напрями їх подальшого розвитку. Серед основних тенденцій — цифровізація торгівлі, впровадження штучного інтелекту в аналіз ринку, зростання ролі екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів у прийнятті інвестиційних рішень. Зокрема, посилюється конкуренція між традиційними біржами та децентралізованими криптобіржами, які пропонують швидкі та анонімні операції, що змушує класичні фондові платформи адаптуватися до нових умов. Крім того, посилення регуляторного тиску в США та Європі зумовлює необхідність удосконалення прозорості, боротьби з маніпуляціями та підвищення захисту інвесторів.

У короткостроковій перспективі важливими викликами залишаються наслідки геополітичної нестабільності, вплив монетарної політики провідних центральних банків, а також необхідність управління ризиками, пов'язаними з кібератаками на фінансову інфраструктуру. Світові фондові біржі вимушені не лише вдосконалювати технічні платформи, а й формувати нові підходи до управління ліквідністю та ризиками, адаптуючись до підвищеної волатильності фінансових ринків. Усе це створює додаткові вимоги до ефективності, інноваційності та гнучкості як глобальних, так і національних біржових систем, включно з Україною.

ВИСНОВОК

Фондові біржі є невід'ємною частиною сучасної економічної інфраструктури, їх роль у фінансовій системі важко переоцінити. Вони забезпечують ефективний розподіл капіталу між різними секторами економіки, формуючи ринкові ціни через механізм попиту та пропозиції. Завдяки фондовим біржам, компанії можуть залучати фінансування для своєї діяльності, а інвестори отримують можливість інвестувати свої кошти в різноманітні активи, що дає змогу диверсифікувати ризики та досягати фінансових цілей. Одночасно з цим, фондові біржі виконують важливу

роль у забезпеченні прозорості цінових процесів та стабільності на ринках, що є критично важливим для формування довіри до фінансової системи в цілому.

Однак в умовах глобальних викликів — зростання геополітичної нестабільності, кіберзагроз, конкуренції з боку криптобірж та впровадження нових регуляцій — зростає потреба в адаптації та модернізації біржової інфраструктури. Це особливо актуально для України, яка прагне інтегруватися у світовий фінансовий простір. Підвищення ефективності фондових бірж має базуватись на:

- 1) впровадженні фінансових технологій (блокчейн, смарт-контракти, електронний документообіг);
- 2) розвитку сучасних фінансових інструментів (ETF, деривативи);
- 3) гармонізації регуляторного середовища з міжнародними стандартами;
- 4) активному залученні іноземних інвесторів; підвищенні фінансової грамотності населення.

Важливим аспектом функціонування фондових бірж є їх здатність реагувати на зміни в економічних умовах і забезпечувати ліквідність фінансових активів. Сучасні фондові біржі активно використовують технології для полегшення торгівлі, що дозволяє здійснювати операції швидше та ефективніше. Електронні біржі, такі як NASDAQ, дозволяють інвесторам з усього світу здійснювати операції без географічних обмежень, що значно збільшує доступ до капіталу. Крім того, розвиток фінансових технологій дозволяє знизити витрати на здійснення операцій та покращити обслуговування клієнтів, створюючи додаткові можливості для інвестицій.

Зміни в глобальній економіці, політичні кризи та нестабільність на міжнародних ринках можуть суттєво впливати на фондові біржі та їхню діяльність. В таких умовах маніпуляції на ринку стають серйозною загрозою для стабільності і довіри до фінансової системи. Саме тому на фондових біржах розроблені і впроваджені суворі правила, що стосуються маніпуляцій з цінами та інших порушень. Система регулювання фондових бірж включає в себе ефективні інструменти для виявлення і боротьби з такими порушеннями, що забезпечує

прозорість ринку і захищає інтереси інвесторів. Завдяки цьому, фондові біржі здатні зберігати стабільність навіть у періоди економічних криз.

Особливе значення для стабільності ринку має система нагляду за торгівлею, яка дозволяє оперативно реагувати на підозрілі торгові операції і забезпечувати своєчасне виявлення маніпуляцій. Вона забезпечує дотримання правил та стандартів на ринку, що, в свою чергу, формує довіру до бірж і підтримує довгострокову стабільність фінансової системи. Фондові біржі активно співпрацюють із наглядовими органами, щоб забезпечити дотримання високих стандартів етики та законодавства. Це дає змогу зберігати добросовісну торгівлю і забезпечувати належний рівень захисту для інвесторів і компаній.

Таким чином, фондові біржі виконують функцію ефективного механізму для забезпечення ліквідності та фінансування в економіці, формуючи основи для сталого розвитку фінансової системи. Вони забезпечують справедливі умови для торгівлі цінними паперами, дозволяючи інвесторам отримувати доступ до різноманітних фінансових інструментів і створюючи передумови для ефективного розподілу ресурсів у глобальній економіці. Однак для збереження цієї стабільності необхідно постійно удосконалювати регуляторні механізми та системи контролю за торгівлею, щоб гарантувати захист прав учасників ринку та забезпечити прозорість усіх операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушків Т. Банки як суб'єкти фінансових ринків України: роль і перспективи . Банківська справа. 2020. № 2. С. 50–53.
2. Арутюнян С.С., Добриніна С.С. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Гуляєва В.М., 2018. 484 с.
3. Береславська О. Тенденції розвитку фінансових ринків у 2002 році та їх вплив на економіку України. Вісник Національного банку України. 2023. № 2. С. 54–57.
4. Боринець С. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник для ВНЗ. 5-те вид., перероб. і доп. Київ, 2008. 582 с.
5. Валютні біржі в структурі глобального фінансового ринку URL: https://kursoviks.com.ua/bd_ekonomika/article_post/5988-kursova-robota-valyutni-birzhi-v-strukturi-globalnogo-finansovogo-rinku (дата звернення 15.04.2025)
6. Ватаманюк З.Г. Перспективи розвитку ринку цінних паперів в Україні // Фінанси України. – 2020. – №5. – С. 75–85
7. Гринькова В. М. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності / В. М. Гринькова, В. О. Корда, Т. І. Лепейко. - Харків : ХДЕУ, 2022. - 254 с.
8. Д'яконова І. І. Удосконалення банківських операцій і попередження ризиків як умова зміцнення банківської системи України : монографія / І. Д'яконова. – Суми : Університетська книга, 2022. 88 с.
9. Денис О., Тустановський Ю. Фінансова конвергенція як форма розвитку фінансових інститутів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 18(1). С. 150–153.
10. Добровольська О.В., Халатур С.М. Фінансовий ринок : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Дніпропетровськ : Монолит, 2015. 383 с.
11. Дронева А.Н. Вплив глобалізації на розвиток фінансових ринків. К.: Центр учбової літератури, 2020. 240 с.

- 12.Житар М.О. Стан та перспективи розвитку фондового ринку в умовах фінансової нестабільності економіки України. Економіка і організація управління. 2016. № 1 (21). С. 93—101.
- 13.Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. - К. : Знання, 2022. - с. 77
- 14.Захарін С.В. Регулювання розвитку інвестиційного ринку // Фінанси України. – 2025. – №7. – С. 98–105.
- 15.Калач Г.М. Сучасні тенденції фінансової політики на фондовому ринку. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 6 (96). С. 216—222.
- 16.Киричок Я.В. Фондові біржі в структурі глобального фінансового ринку. - Національний авіаційний університет. - Київ, 2021. - 91 с.
- 17.Коваленко Ю.М., Онишко С.В., Кужелєв М.О. Фінансовий ринок: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2022. 442 с.
- 18.Кузнєцова Є. А. Зарубіжний досвід фінансово-правового регулювання діяльності професійних учасників ринку цінних паперів. Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». 2020. № 3(56). С. 89-95.
- 19.Кузнєцова Є. А. Структура та організація фінансово-правового регулювання діяльності професійних учасників ринку цінних паперів. Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в іж нар. Наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12-13 лютого 2021 України : матеріали року). Одеса, 2021. С. 82-84.
- 20.Куліш, О. Основні протиріччя фондового ринку: сутність та форми їх регулювання / О. Куліш // Наукові записки : Зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. - Тернопіль: Економічна думка, 2016. - С. 214- 216.
- 21.Луцишин З.М. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації. Міжнародна економічна політика. 2008. № 1–2. С. 88–121.
- 22.Любкіна О. В. Призначення і сутність фондових цінних паперів // Фінанси України. – 2004. – №5. – С. 156–158.
- 23.Мамотенко Д.Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2021. Вип. 39. С. 229–237.

- 24.Мозговий О., Субочев О. Міжнародні фінансові центри в умовах фінансової глобалізації : монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 370 с.
- 25.Орлова Н.С., Свечкіна А.Л. Особливості розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації / Н.С. Орлова, А.Л. Свечкіна // Схід. - №5 (83). – 2021. – С.5-9.
- 26.Петик Л. О. Сучасний стан фондового ринку в Україні// Національний лісотехнічний університет України. - 2023. - Вип. 25.1. - С. 344- 350.
- 27.Питання функціонування та вдосконалення інфра структури фондового ринку України: Інформаційноаналітичні матеріали / за ред. О.І. Кіреєва, М.М. Шаповалої, Н.І. Гребеник. Київ: Центр наукових досліджень НБУ, 2025. 132 с.
- 28.Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка. — К.: КНЕУ, 2001. — 538 с.
- 29.ФОНДОВА БІРЖА URL:
https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1045853/mod_resource/content/1/Лекція%2011.pdf (дата звернення 20.04.2025)
- 30.Фондові біржі в структурі глобального фінансового ринку URL:
<https://magistr.ua/works/46/38677/> (дата звернення 20.04.2025)
- 31.Яцюк Г. В. Модернізація торгівельної інфраструктуриринку цінних паперів / Г. В. Яцюк // Фінансова інфраструктураУкраїни: проблеми та напрямки розвитку: зб. тез всеукр. наук.-практ. конф. — к. : криниця, 2015 — с. 170 — 172.

Дата звіту6/2/2025

Дата роздрукування---

Звіт не був оцінений

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

Фондової біржі у структурі глобального фінансового ринку

Автор

Науковий керівник / Експерт

Таліманчук Владислав Олександрович

Фривчична І.Б.

підрозділ

кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

1.02%

1.02%

КП 1

25

Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2

0.00%

0.00%

КП 2

12998

Кількість слів

0.02%

0.02%

КЦ

100049

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв

0

Інтервали

0

Мікропобіли

0

Білі знаки

0

Парафрази (SmartMarks)

3

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копія тексту

ПОРЯДКОВИЙ
НОМЕР

НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)

КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ
СЛІВ (ПЕЧАТОВИХ)

1

<https://wininvest.com/coolstbcho-tnke-finansovoi-defivartiv-e-yak-jb-ykordatoxratu/>

14 0.11 %

2

Фондової біржі у структурі глобального фінансового ринку
5/31/2025
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)

14 0.11 %

3	Козачук Міжнародний фінансовий ринок, його сутність та сучасний стан 10/22/2024 Chernivtsi Industries Applied College (Chernivtsi Industries Applied College)	11 0.08 %
4	Аналіз інвестиційної привабливості цінних паперів 12/12/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра корпоративних фінансів і контролінгу)	10 0.08 %
5	https://winroinvest.com/roosi/shcho-take-finansovi-dsfivativ-i-yak-jb-vikorisovuvati/	9 0.07 %
6	Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку 5/31/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	9 0.07 %
7	Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку 5/31/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	9 0.07 %
8	281_ТУ_Показники 1/5/2025 University of Customs and Finance (University of Customs and Finance)	8 0.06 %
9	Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку 5/31/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	7 0.05 %
10	Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку 5/31/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	6 0.05 %
з бази даних RefBooks (0.00 %)		
порядковий номер	заголовок	кількість ідентичних слів (фрагментів)
з домашньої бази даних (0.46 %)		
порядковий номер	заголовок	кількість ідентичних слів (фрагментів)
1	Фондові біржі у структурі глобального фінансового ринку 5/31/2025 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	50 (6) 0.38 %
2	Аналіз інвестиційної привабливості цінних паперів 12/12/2024 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра корпоративних фінансів і контролінгу)	10 (1) 0.08 %
з програми обміну базами даних (0.18 %)		
порядковий номер	заголовок	кількість ідентичних слів (фрагментів)
1	281_ТУ_Показники 1/5/2025 University of Customs and Finance (University of Customs and Finance)	13 (2) 0.10 %
2	Козачук Міжнародний фінансовий ринок, його сутність та сучасний стан 10/22/2024 Chernivtsi Industries Applied College (Chernivtsi Industries Applied College)	11 (1) 0.08 %

з Інтернету (0.38 %)			
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://winrolinvest.com/post/shcho-take-fiansovi-derivativi-i-yak-jih-vikoristovuvali/	34 (4) 0.26 %	
2	http://space.oneu.ua/jspoutbitstream/123456789185801%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%8D%D0%98%D0%9A%D0%A4%D0%9C%D0%96%20%202024_%D0%86%D1%82%D0%BE%D0%B3.pdf	10 (2) 0.08 %	
3	https://winrolinvest.com/post/shcho-take-fondovi-rinki-i-yak-roni-vplivayut-na-vashu-investicynu-strategiyu/	5 (1) 0.04 %	

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)